

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ ҚОШИДАГИ
ЮРИСТЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ МАРКАЗИ
DSc.07/27.02.2020.Yu.108.01 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ**

ЖАҲОН ИҚТИСОДИЁТИ ВА ДИПЛОМАТИЯ УНИВЕРСИТЕТИ

МУСАЕВ ДЖАМАЛИДДИН КАМАЛОВИЧ

**ГИЁҲВАНДЛИК ВОСИТАЛАРИ, ПСИХОТРОП МОДДАЛАР ВА
ПРЕКУРСОРЛАРНИНГ НОҚОНУНИЙ АЙЛАНИШИНИНГ ОЛДИНИ
ОЛИШДА ХАЛҚАРО ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ**

12.00.10 – Халқаро ҳуқук

**юримик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси
АВТОРЕФЕРАТИ**

Тошкент – 2022 йил

Фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати мундарижаси

Оглавление автореферата диссертации доктора философии (PhD)

Contents of dissertation abstract of the Doctor of Philosophy (PhD)

Мусаев Джамалиддин Камалович

Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг
ноқонуний айланишининг олдини олишда халқаро ҳуқуқий жиҳатлари 3

Musaev Djamaliddin Kamalovich

International legal aspects of preventing illicit trafficking in narcotic drugs,
psychotropic substances and precursors..... 25

Мусаев Джамалиддин Камалович

Международно-правовые аспекты предотвращения незаконного оборота
наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров..... 43

Эълон қилинган ишлар рўйхати

List of published works

Список опубликованных работ..... 49

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ ҚОШИДАГИ
ЮРИСТЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ МАРКАЗИ
DSc.07/27.02.2020.Yu.108.01 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ**

ЖАҲОН ИҚТИСОДИЁТИ ВА ДИПЛОМАТИЯ УНИВЕРСИТЕТИ

МУСАЕВ ДЖАМАЛИДДИН КАМАЛОВИЧ

**ГИЁҲВАНДЛИК ВОСИТАЛАРИ, ПСИХОТРОП МОДДАЛАР ВА
ПРЕКУРСОРЛАРНИНГ НОҚОНУНИЙ АЙЛАНИШИНИНГ ОЛДИНИ
ОЛИШДА ХАЛҚАРО ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ**

12.00.10 – Халқаро ҳуқуқ

**юримдик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси
АВТОРЕФЕРАТИ**

Тошкент – 2022 йил

Фалсафа доктори (PhD) диссертацияси мавзуси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясида В2021.1.PhD/Yu318 рақам билан рўйхатга олинган.

Диссертация иши Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетида бажарилган.

Диссертация автореферати уч тилда (ўзбек, рус, инглиз (резюме)) Илмий кенгаш веб-саҳифасида (www.uzmarkaz.uz) ва «ZiyoNet» Ахборот таълим порталида (www.ziyounet.uz) жойлаштирилган.

Илмий раҳбар:	Тиллабоев Мирзатилло Алишерович, юрidik фанлар доктори, профессор
Расмий оппонентлар:	Маматов Худоёр Тешаевич, юрidik фанлар доктори, профессор Гулимов Аманлык Базарбаевич, юрidik фанлар номзоди, доцент
Етакчи ташкилот:	Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Академияси

Диссертация ҳимояси Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Юристлар малакасини ошириш маркази ҳузуридаги илмий даражалар берувчи DSc.07/27.02.2020.Yu/108.01 рақамли Илмий кенгашнинг 2022 йил 14 ноябрь куни соат 15.00 даги мажлисида бўлиб ўтади. (Манзил: 100052, Тошкент шаҳар, Катта Дархон кўчаси, 6-уй. Тел.: (99871) 234-56-02; e-mail: yurmarkaz@adliya.uz).

Диссертация билан Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Юристлар малакасини ошириш маркази Ахборот-ресурс марказида танишиш мумкин (5015-рақам билан рўйхатга олинган). (Манзил: 100052, Тошкент шаҳар, Катта Дархон кўчаси, 6-уй. Тел.: (99871) 234-56-02).

Диссертация автореферати 2022 йил «___» _____ куни тарқатилди.

(2022 йил «___» _____ даги _____ рақамли реестр баённомаси).

А.А. Отажонов,
Илмий даражалар берувчи Илмий кенгаш
раиси, юрidik фанлар доктори, профессор

Ш.Н.Раҳманов,
Илмий даражалар берувчи Илмий кенгаш
илмий котиби, юрidik фанлар номзоди

И.М.Умарахунов,
Илмий даражалар берувчи Илмий кенгаш
қошидаги Илмий семинар
раиси ўринбосари, юрidik фанлар доктори

Кириш (фалсафа доктори (PhD) диссертацияси аннотацияси)

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Дунё микёсида гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларининг ноқонуний айланиши, наркобизнес жаҳон тараққиёти ва барқарорлигига путур етказувчи жиддий муаммога айланди. Шунингдек, “оқ ажал”нинг тарқалишидан келиб тушаётган фойда терроризм, одам савдоси каби ўта оғир жиноят турларини қўллаб-қувватлаш йўлида сарфланмоқда. БМТнинг Наркотик моддалар ва жиноятчилик бўйича бошқармасининг (кейинги ўринларда – БМТНЖБ) 2021 йилги ҳисоботида кўра, 2020 йилда дунё бўйлаб тахминан 275 миллион инсон гиёҳванд моддаларини истеъмол қилган, 36 миллиондан ортиқ инсон эса гиёҳвандликдан азият чеккан¹.

Жаҳонда мазкур офатнинг ҳалокатли оқибатларини сергаклик билан баҳолаш ҳамда унинг олдини олиш жамиятда тинчлик, хавфсизлик, фаровонлик, соғлом турмуш, юксак маънавиятни чуқур қарор топтириш ва юксалтиришнинг муҳим шартидир. Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг (кейинги ўринларда – ГПП) ноқонуний айланишини олдини олиш бўйича халқаро ҳамкорликнинг институционал механизмларини шакллантириш юзасидан тадқиқотлар ўтказишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ўзбекистонда сўнгги йилларда ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш чораларини янада такомиллаштириш, мазкур соҳани ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш, жумладан, унинг илмий-назарий асосларини ўрганиш, ҳуқуқий асосларини тизимли равишда шакллантириш ҳамда бу борадаги хорижий тажрибани таҳлил этиш ва жорий этиш бўйича мақсадли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. 2020 йилда Ўзбекистонда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлари томонидан кўрилган тезкор-профилактик чоралар натижасида гиёҳвандлик воситаларнинг ноқонуний айланиши билан боғлиқ 6032 та (5026), яъни 2019 йилга нисбатан 20 фоиз кўпроқ жиноят фош этилган. Гиёҳвандлик воситалари билан боғлиқ 53 та (105) ҳолатларда 55 нафар (108) чет эл фуқаролари ушланган. Улар Афғонистон – 23 (33), Тожикистон – 9 (26), Қозоғистон – 9 (18), Қирғизистон – 6 (10), Россия – 6 (10), Молдова – 2 (1) фуқаролари бўлиб, жами 303,2 (129,6) кг гиёҳвандлик воситалари мусодара қилинган².

Мазкур диссертация тадқиқоти муайян даражада 1961 йилда Нью-Йоркда қабул қилинган Наркотик воситалар тўғрисидаги ягона конвенция, 1971 йилда Венада қабул қилинган Психотроп моддалар тўғрисидаги ҳамда 1988 йилда Венада қабул қилинган Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш тўғрисидаги БМТнинг конвенциялари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 19 августдаги 813-И-сон “Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар тўғрисида”ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил

¹ UNODC World Drug Report 2021 // <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr2021.html>

² Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил маркази маълумоти // <http://www.ncdc.uz>.

7 февралдаги ПФ-4947-сонли “2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони¹ ва 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сонли “2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги Фармонлари² ҳамда соҳага оид бошқа қонун ҳужжатларининг қоида-талабларини янада такомиллаштиришга, ижросини таъминлаш борасидаги ҳуқуқий механизмларнинг самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Тадқиқотнинг Республика фан ва технологиялар ривожланишининг асосий устувор йўналишларига боғлиқлиги. Мазкур диссертация Республика фан ва технологиялар ривожланишининг “Демократик ва ҳуқуқий жамиятни маънавий-ахлоқий ва маданий ривожлантириш, инновацион иқтисодиётни шакллантириш” ҳамда “2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегияси”нинг V бўлимига, 2022 йил 28 январдаги “2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сон Фармонининг 17-мақсади “Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг янги қиёфасини шакллантириш ва уларнинг фаолиятини халқ манфаатлари, инсон кадр-қиммати, ҳуқуқ ва эркинликларини самарали ҳимоя қилишга йўналтириш” ҳамда 95-мақсади “Анъанавий ҳамкорларимиз билан муносабатларни янада ривожлантириш, ташқи алоқалар географиясини кенгайтиришга устувор аҳамият қаратиб, иқтисодий дипломатияни кучайтириш”га мувофиқ равишда бажарилган.

Муаммонинг ўрганилганлик даражаси. ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш муаммоси мамлакатимиз ҳуқуқшунос олимлари М.Ҳ. Рустамбоев, Х.Т. Одилқориев, Д.Х. Раззоқов, А.И. Рахимов, Р.Р. Шакуров, Б.А. Умарова ва Ф.Э. Мухамедов асарларида таҳлил этилган³.

Хусусан, Ф.Э. Мухамедовнинг диссертациявий тадқиқотида ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасида Ўзбекистон Республикасининг халқаро ҳамкорлигининг ҳуқуқий масалалари, ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишнинг конвенцион механизми, ГППлар устидан халқаро назорат ўрнатилиши бўйича тарихий жиҳатдан ёндашув, ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасидаги халқаро-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қиёсий таҳлили тадқиқ қилинган.

ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш бўйича институционал механизмларнинг назарий ва амалий жиҳатлари хорижий олимлар ва тадқиқотчилар Depuy P.M., Zhou Jun, Alfredo Nunzi, Charles R. Fritch, Matthew S. Jenner, Gautam Basu, B.Remberg, A.Stead K.Pernanep,

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” ПФ-4947-сон Фармони // <https://lex.uz/docs/3107036>.

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ПФ-60-сон Фармони <https://lex.uz/docs/5841063>.

³ Бу ва бошқа муаллифларнинг илмий ишлари диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар рўйхатида берилган.

А.Е.Чечетин, Л.Н.Анисимов, И.А.Уварова, В.А.Жбанков П.Н.Копец, С.А.Бокерия, А.В.Маслова, М.А.Кочубей, Э.Гасанов, А.Н.Абишева ва бошқалар¹ томонидан тадқиқ қилинган.

ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш бўйича халқаро муаммонинг илмий ўрганилганлик даражаси шуни кўрсатадики, илмий тадқиқотларда ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишга оид халқаро конвенциялар нормаларини миллий қонунчиликка имплементация қилиш, халқаро ташкилотлар билан Ўзбекистон Республикаси ўртасидаги алоқаларнинг ҳуқуқий жиҳатлари, ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишга оид халқаро шартномалар ижроси юзасидан мониторинг олиб бориш масалалари ўрганилган.

Мазкур тадқиқотларнинг таҳлили ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда халқаро ҳамкорлик қилиш масалалари билан боғлиқ назарий ва амалий масалалар комплекс ўрганилмаганлигини кўрсатди.

Диссертация мавзусининг диссертация бажарилган олий таълим муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари билан боғлиқлиги. Диссертация мавзуси Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетининг илмий-тадқиқот ишлари режасига мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлиги, халқаро конвенциялар нормаларини миллий қонунчиликка имплементация қилиш, халқаро шартномалар ижроси юзасидан мониторинг олиб бориш масалаларига оид илмий тадқиқотларнинг устувор йўналишлари доирасида амалга оширилган.

Тадқиқотнинг мақсади ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда халқаро ҳамкорлик, уни тартибга солувчи миллий қонунчилик ва халқаро ҳуқуқий нормаларни такомиллаштиришга йўналтирилган, илмий асосланган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқот вазифалари:

ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасида халқаро ҳамкорликнинг шаклланиши ва ривожланишини ўрганиш;

ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасида халқаро ҳамкорлик субъектларини ўрганиш;

ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасида халқаро ҳамкорлик принципларини ўрганиш;

ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасига оид универсал ва минтақавий шартномаларнинг хусусиятларини ўрганиш;

ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасидаги миллий қонунчиликни ўрганиш;

Ўзбекистон Республикасининг ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасидаги ҳамкорлиги бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат.

¹ Бу ва бошқа муаллифларнинг илмий ишлари диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар рўйхатида берилган.

Тадқиқотнинг объектини ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишни халқаро-ҳуқуқий тартибга солиш масалаларида давлатлар ва халқаро ташкилотлар ўртасидаги ўзаро ҳуқуқий муносабатлар ташкил этади.

Тадқиқотнинг предметини ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда халқаро ҳамкорлик, халқаро ҳуқуқни қўллаш амалиёти, хорижий мамлакатларнинг наркотикларга қарши курашиш қонунчилиги ва тажрибаси ҳамда концептуал ёндашувлар, илмий-назарий қарашлар ва ҳуқуқий категориялар ташкил қилади.

Тадқиқотнинг усуллари. Тадқиқотда илмий тадқиқот олиб боришнинг тарихий, қиёсий-ҳуқуқий, илмий манбалар, статистик маълумотлар таҳлили, социологик (анкета сўровлари) ва ҳуқуқий шарҳлаш усуллардан фойдаланилди.

Тадқиқотнинг илмий янгилиги қуйидагилардан иборат:

Гиёҳвандлик воситалари ва уларнинг аналогларининг қонуний қўлланилишини маъмурий тартибга солиш тизимини такомиллаштириш, шунингдек улардан ноқонуний фойдаланилишига қарши чора-тадбирлар белгилаш зарурати асосланган;

ГППларнинг ноқонуний айланишини тақиқлаш, шунингдек улардан ҳар қандай шаклда фойдаланганлик учун жавобгарликни кучайтириш зарурати асосланган;

ГППларнинг ноқонуний халқаро савдосига барҳам бериш ва жиноятчиларнинг жазоланиши муқаррарлигини таъминлаш бўйича халқаро-ҳуқуқий чоралар самарадорлигини ошириш зарурати асосланган;

ваколатли органлар билан келишувлар ва халқаро шартномалар асосида ГППларни назорат остида етказиб бериш усулидан фойдаланиш зарурати асосланган.

Тадқиқотнинг амалий натижалари қуйидагилардан иборат:

халқаро қонун ҳужжатлари матнида бир хил терминологиядан фойдаланиш мақсадида 1961 йил 30 март куни Нью-Йорк шаҳрида имзоланган “Гиёҳвандлик воситалари тўғрисида”ги ягона, 1971 йил 21 февраль куни Вена шаҳрида имзоланган “Психотроп моддалар тўғрисида”ги ҳамда 1988 йил 20 декабрь куни Вена шаҳрида имзоланган “Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларни ғайриқонуний равишда муомалага киритишга қарши кураш тўғрисида”ги конвенцияларга янги таҳрирдаги “аналоглар” тушунчасини киритиш бўйича таклиф ишлаб чиқилган;

2004 йил 17 июнь куни Тошкент шаҳрида имзоланган ШХТга аъзо давлатлар ўртасида “ГППларни ноқонуний йўл билан олиб ўтишга қарши курашиш тўғрисида ҳамкорлик” ҳақидаги ва 2000 йил 30 ноябрь куни Минск шаҳрида имзоланган МДХга аъзо давлатлар ўртасида “ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда ҳамкорлик тўғрисида”ги битимларга “аналоглар” сўзини киритиш бўйича таклиф ишлаб чиқилган;

хорижий давлатлар тажрибаси таҳлили асосида Ўзбекистон Республикасининг Жиноят, Божхона ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексларига гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар

ҳамда уларнинг аналогларини тарғиб қилиш ёки ноқонуний реклама қилиш бўйича жавобгарлик белгилаш юзасидан таклиф ишлаб чиқилган;

мамлакатимизда ГППларнинг ноқонуний айланишини ҳамда ноқонуний реклама қилишни олдини олиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Терроризмга қарши кураш тўғрисида”ги, “Реклама тўғрисида”ги қонунларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш бўйича таклифлар ишлаб чиқилган;

махсус электрон тизим орқали ГППларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, ундан олиб чиқиш ва транзит ўтказиш учун рухсатномаларни бериш тартибини, шунингдек уларнинг муомалада бўлишига нисбатан назоратни такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқилган.

Тадқиқот натижаларининг ишончлилиги. Тадқиқот натижалари хорижий ва миллий қонун нормалари, ривожланган давлатлар тажрибаси, қонунни қўллаш амалиёти, ўтказилган ижтимоий сўровномалар натижаларига асослангани, статистик маълумотларни таҳлил қилиш натижалари умумлаштирилиб, тегишли ҳужжатлар билан расмийлаштирилган. Хулоса, таклиф ва тавсиялар апробациядан ўтказилган, уларнинг натижалари етакчи хорижий ва миллий нашрларда эълон қилинган ҳамда олинган натижалар ваколатли тузилмалар томонидан тасдиқланган ва амалиётга жорий қилинган.

Тадқиқот натижаларининг илмий ва амалий аҳамияти. Тадқиқотда ҳамкорлик муносабатларини ривожлантиришда хизмат қиладиган ва уларни тартибга соладиган халқаро ва миллий манбалар ҳамда статистик маълумотлар таҳлил қилинган. Шунингдек, ҳамкорликнинг кўп томонлама шартномавий асослари умумлаштирилган ва уларнинг натижалари “Халқаро жинойт ҳуқуқи”, “Халқаро шартномалар ҳуқуқи”, “Халқаро ташкилотлар ҳуқуқи”, “Халқаро ҳуқуқ” ва “Халқаро божхона ҳуқуқи” каби фанларнинг таълим жараёнида қўлланилиши мумкин.

Тадқиқот натижаларининг амалий аҳамияти шундан иборатки, ишлаб чиқилган таклиф ва тавсиялар ҳамда хулосалар ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасини тартибга солувчи миллий ва халқаро қонунчиликни такомиллаштиришда ва халқаро ҳуқуқ амалиётини ривожлантиришда хизмат қилади.

Тадқиқот натижаларининг жорий қилиниши. ГППларнинг ноқонуний айланишининг олдини олишда халқаро ҳуқуқий жихатлари мавзусидаги тадқиқот иши бўйича олинган илмий натижалар асосида:

гиёҳвандлик воситалари ва уларнинг аналогларидан қонуний фойдаланишни маъмурий тартибга солиш тизимини такомиллаштириш, шунингдек улардан ноқонуний фойдаланилишига қарши чора-тадбирларни белгилашга оид таклиф БМТ Бош Ассамблеясининг 2018 йил 17 декабрдаги “Наркотиклар ва уларга қарши курашишнинг глобал масалаларини ҳал қилишда халқаро ҳамкорлик” тўғрисидаги 73/192-сон резолюциясининг 18-бандида ўз ифодасини топган (Ўзбекистон Республикасининг БМТдаги Доимий ваколатхонасининг 2022 йил 17 январдаги 034/008-сон маълумотномаси). Ушбу таклиф жаҳонда гиёҳвандлик воситалари ва

психотроп моддаларни ҳамда уларнинг аналогларини ноқонуний айланишини олдини олишга хизмат қилган;

ГППларнинг ноқонуний айланишини тақиқлаш, шунингдек улардан ҳар қандай шаклда фойдаланганлик учун жавобгарликни кучайтиришга оид таклиф БМТ Бош Ассамблеясининг 2018 йил 17 декабрдаги “Наркотиклар ва уларга қарши курашишнинг глобал масалаларини ҳал қилишда халқаро ҳамкорлик” тўғрисидаги 73/192-сон резолюциясининг 41-бандида ўз ифодасини топган (Ўзбекистон Республикасининг БМТдаги Доимий ваколатхонасининг 2022 йил 17 январдаги 034/008-сон маълумотномаси). Ушбу таклиф ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасида минтақавий ва халқаро ҳамкорликка кўмаклашиш, шу жумладан, тезкор маълумотлар билан алмашиш ва трансчегаравий ҳамкорликни такомиллаштиришга хизмат қилган;

ГППларнинг ноқонуний халқаро савдосига барҳам бериш ва жиноятчиларнинг жазоланиши муқаррарлигини таъминлаш бўйича халқаро-ҳуқуқий чоралар самарадорлигини оширишга оид таклиф БМТ Бош Ассамблеясининг 2021 йил 16 декабрдаги “БМТнинг жиноятчиликнинг олдини олиш ва одил судлов соҳасидаги дастурини, айниқса, унинг техник ҳамкорлик борасидаги салоҳиятини мустаҳкамлаш” тўғрисидаги 76/463-сон резолюциясида ўз ифодасини топган (Ўзбекистон Республикасининг БМТдаги Доимий ваколатхонасининг 2022 йил 17 январдаги 034/008-сон маълумотномаси). Ушбу таклиф ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасида халқаро жиной қонунчиликни ва давлатларнинг моддий-техник базасини такомиллаштиришга хизмат қилган;

ГППларнинг халқаро ноқонуний муомалада бўлишини олдини олиш ҳамда бундай муомалада иштирок этаётган шахсларни аниқлаш мақсадида божхона органлари алоҳида ҳолда чет давлатларнинг божхона органлари ва бошқа ваколатли органлари билан келишувларга мувофиқ ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига асосан назорат остида етказиб бериш усулидан фойдаланади, яъни ноқонуний муомалага киритилган ГППларнинг ўз назорати остида божхона ҳудудига олиб кирилишига ва бу ҳудуддан олиб чиқилишига ёки транзит тарзида олиб ўтилишига йўл қўйилиши зарурлигига оид таклиф Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 20 январдаги “Ўзбекистон Республикасининг Божхона кодексини тасдиқлаш тўғрисида”ги ЎРҚ-400-сонли Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Божхона Кодексининг 407-моддаси биринчи бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг 2021 йил 11 мартдаги 02/5-268-сонли далолатномаси). Ушбу таклифнинг амалга оширилганлиги 1988 йилги Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш тўғрисидаги конвенциянинг 1, 3, 11-моддалари ҳамда “Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар тўғрисида”ги Қонуннинг 29-моддаси ижроси бўйича хизмат қилган;

божхона чегараси орқали олиб ўтиладиган ГППларнинг ва бошқа ашёларни назорат остида етказиб бериш тўғрисида қарор қабул қилинган

тақдирда Ўзбекистон Республикасида жиноят иши қўзғатилмаслигига оид тақлиф Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 20 январдаги ЎРҚ-400-сонли “Ўзбекистон Республикасининг Божхона кодексини тасдиқлаш тўғрисида”ги Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Божхона кодексининг 407-моддаси тўртинчи бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг 2021 йил 11 мартдаги 02/5-268-сонли далолатномаси). Ушбу тақлифнинг амалга оширилганлиги 1988 йилги Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш тўғрисидаги конвенциянинг 11-моддаси 1-бандининг ижроси бўйича хизмат қилган;

божхона чегараси орқали олиб ўтилаётган, эркин реализация қилиш тақиқланган ёки муомаласига қонун ҳужжатларига мувофиқ лицензия ёки рухсатнома асосида йўл қўйиладиган ГППлар ва бошқа ашёлар назорат остида етказиб берилаётганда бу товарлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда тўлиқ ёки қисман олиб қўйилиши ёки алмаштирилиши мумкинлигига оид тақлиф Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 20 январдаги ЎРҚ-400-сонли “Ўзбекистон Республикасининг Божхона кодексини тасдиқлаш тўғрисида”ги Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Божхона кодексининг 407-моддаси биринчи бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг 2021 йил 11 мартдаги 02/5-268-сонли далолатномаси). Ушбу тақлифнинг амалга оширилганлиги 1988 йилги Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш тўғрисидаги конвенциянинг 11-моддаси 3-бандининг ижроси бўйича хизмат қилган;

Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси Гиёҳванд моддаларни назорат қилиш қўмитаси ва Давлат комиссиясига ГППларни олиб кириш ва олиб чиқиш бўйича ҳисоботни тақдим этиш юзасидан тақлиф Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сон Қарорининг 1-илоvasи 6-бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил марказининг 2021 йил 9 мартдаги 03-153-сонли далолатномаси). Ушбу тақлифнинг амалга оширилганлиги 1961 йилги Гиёҳвандлик воситалари тўғрисидаги ягона конвенциянинг 20-моддасини ва 1971 йилги Психотроп моддалар тўғрисидаги конвенциянинг 16-моддаси 4-бандининг ижроси бўйича хизмат қилган;

ариза берувчи импорт ва экспорт қилинадиган ГППни божхона расмийлаштируви пайтида сертификатларнинг асл нусхаларини импорт қилувчи/экспорт қилувчи мамлакатларнинг махсус ваколатли органларига, шунингдек божхона органларига тақдим этиши бўйича тақлиф Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сон Қарорининг 1-илоvasи 7-бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил марказининг 2021 йил 9 мартдаги 03-153-сонли далолатномаси). Ушбу тақлифнинг амалга

оширилганлиги 1988 йилги Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш тўғрисидаги конвенциянинг 12-моддаси 9-бандининг ижроси бўйича хизмат қилган;

таркибида ГПП бўлган дори воситаларини, Ўзбекистон Республикасида рўйхатдан ўтказиш ёки қайта рўйхатдан ўтказиш учун намуна сифатида юборилган ҳоллар бундан мустасно, почта жўнатмаларида, шу жумладан, халқаро жўнатмаларда юбориш тақиқланиши бўйича таклиф Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сон Қарорининг 1-илоvasи 8-бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил марказининг 2021 йил 9 мартдаги 03-153-сонли далолатномаси). Ушбу таклифнинг амалга оширилганлиги 1988 йилги Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш тўғрисидаги конвенциянинг 19-моддаси ижроси бўйича хизмат қилган;

ГППни транзит қилувчи мамлакатларнинг махсус ваколатли органи томонидан берилган рухсатномага мувофиқ ГПП муомаласини фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берадиган ҳужжат эгаларининг амалга ошириши бўйича таклиф Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сон Қарорининг 2-илоvasи 5-бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил марказининг 2021 йил 9 мартдаги 03-153-сонли далолатномаси). Ушбу таклифнинг амалга оширилганлиги 1971 йилги Психотроп моддалар тўғрисидаги конвенциянинг 8-моддаси ижроси бўйича хизмат қилган;

тиббий мақсадларда фойдаланиладиган гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар, Ўзбекистон Республикасининг ҳудуди орқали транзит равишда олиб ўтилганда, уларнинг табиатини ўзгартирадиган ҳар қандай жараён таъсир қилиши ва ваколатли органларнинг рухсатсиз уларнинг қадоқлари ўзгартирилиши мумкин эмаслиги бўйича таклиф Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сон Қарорининг 2-илоvasи 6-бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил марказининг 2021 йил 9 мартдаги 03-153-сонли далолатномаси). Ушбу таклиф 1961 йилги Гиёҳвандлик воситалари тўғрисидаги ягона конвенциянинг 31-моддаси 9, 10 ва 13-бандининг ижроси бўйича хизмат қилган;

ГППларни Ўзбекистон Республикасига олиб кириш ва олиб чиқиш учун сертификат олишда рухсат бериш тартиб-таомилларини белгилашда, уларга нисбатан Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари асосида давлат назорати чораларини белгилаш бўйича таклиф Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сон Қарорининг 3-илоvasи 1-бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил марказининг 2021 йил

9 мартдаги 03-153-сонли далолатномаси). Ушбу таклиф 1961 йилги Гиёҳвандлик воситалари тўғрисидаги ягона конвенциянинг 31-моддаси 3-бандининг ижроси бўйича хизмат қилган;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кирилган ГППнинг юридик шахслар томонидан рухсатнома мавжуд бўлган тақдирдагина ёпиқ турдаги божхона омборига жойлаштирилиши бўйича таклиф Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сон Қарорининг 3-илоvasи 3-бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил марказининг 2021 йил 9 мартдаги 03-153-сонли далолатномаси). Ушбу таклиф 1961 йилги Гиёҳвандлик воситалари тўғрисидаги ягона конвенциянинг 31-моддаси 9-бандининг ижроси бўйича хизмат қилган;

ГППни ёпиқ турдаги божхона омборига жойлаштиришда ариза берувчининг Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан берилган ГППнинг муомалада айланиши билан боғлиқ фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўлган лицензия асосида фаолиятни амалга ошириши бўйича таклиф Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сон Қарорининг 3-илоvasи 5-бандини ишлаб чиқишда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий ахборот-таҳлил марказининг 2021 йил 9 мартдаги 03-153-сонли далолатномаси). Ушбу таклиф 1971 йилги Психотроп моддалар тўғрисидаги конвенциянинг 12-моддаси 3-банди “с” кичик бандининг ижроси бўйича хизмат қилган.

Тадқиқот натижаларининг апробацияси. Тадқиқот натижалари 3 та халқаро ва 2 та республика илмий-амалий конференция ва семинарларда муҳокамадан ўтказилган.

Тадқиқот натижаларининг эълон қилинганлиги. Диссертация мавзуси бўйича жами 16 та илмий иш, улардан миллий журналларда 9 та, хорижий журналларда 2 та, илмий анжуманларда 5 та тезислар нашр этилган.

Диссертациянинг тузилиши ва ҳажми. Диссертация Кириш, учта боб, хулоса, фойдаланилган адабиётлар рўйхати ва иловалардан иборат. Диссертация ҳажми 127 бетни ташкил этади.

ДИССЕРТАЦИЯНИНГ АСОСИЙ МАЗМУНИ

Диссертациянинг “Кириш” қисмида тадқиқот мавзусининг долзарблиги ва зарурати, тадқиқотнинг республика фан ва технологиялар ривожланишининг асосий устувор йўналишларига мувофиқлиги, тадқиқ этилаётган муаммонинг ўрганилганлик даражаси, диссертация мавзусининг диссертация бажарилаётган олий таълим муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари билан боғлиқлиги, тадқиқотнинг мақсад ва вазифалари, объекти ва предмети, усуллари, тадқиқотнинг илмий янгилиги ва амалий натижаси, тадқиқот натижаларининг ишончлилиги, тадқиқот натижаларининг илмий ва амалий аҳамияти, уларнинг жорий қилинганлиги, тадқиқот натижаларининг

апробацияси, натижаларнинг эълон қилинганлиги, диссертациянинг ҳажми ва тузилиши ҳақида маълумотлар ёритиб берилган.

Диссертациянинг биринчи боби **“Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш бўйича халқаро ҳамкорликнинг назарий асослари”** деб номланиб, унда гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида халқаро ҳамкорликнинг шаклланиши ва ривожланиши, халқаро ҳамкорлик субъектлари, гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида халқаро ҳамкорлик принциплари таҳлил қилинган.

Тадқиқотчи гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида халқаро қонунчиликни тартибга солишнинг назарий асосларини таҳлил қилишда ҳуқуқшунос (И.М. Кутлимуратов, М.Ҳ. Рустамбоев, Х.Т. Одилқориев, Ф.Э. Мухамедов, Д.Х. Раззоқов, А.Е. Чечетин, А.И. Рахимов, Р.Р. Шакуров, Л.Н. Анисимов, Л.Н. Анисимов, И.А. Уварова, А.А. Даниелян, В.А. Жбанков, С.А. Гуреев, А.Г. Волеводз, Р.А. Каламқарян, Ю.И. Мигачев, С.А. Бокерия, Zhou Jun, Н.А. Мацакова, Alfredo Nunzi, Э.Г. Гасанов, С.А. Соварин, В.А. Номоконов, Charles R. Fritch) олимларнинг фикр ва қарашларидан фойдаланиб, улар билан мунозарага киришган. Шу билан бирга, тадқиқотда АҚШ, Франция, Хитой, Россия, Англия, Германия, Италия ва Швейцария давлатларининг гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида халқаро ҳуқуқий мақоми таҳлил қилинган ҳолда, дунёда ушбу масалани ҳал қилишда меморандум қабул қилинганлиги ва қонунларнинг ўзига хос хусусиятлари очиқ берилган.

Ҳозирги халқаро ҳуқуқ наркотикларни назорат қилиш, хусусан, уларнинг ноқонуний тарқатилишига қарши курашишга қаратилган ҳуқуқий ҳужжатларнинг ривожланган тизимини ўз ичига олади. Шу билан бирга, бундай тизимнинг ҳамда унинг асосий элементлари ва механизмларининг қарор топиши жараёни ҳам сиёсий жиҳатлардан, ҳам уларнинг ҳаётга татбиқ этилиши нуқтаи назаридан бир хил кечиши мумкин эмас.

XX асрнинг 50-йиллари охири ва 60-йиллар бошида гиёҳвандлик воситаларининг ноқонуний айланишига қарши курашишнинг халқаро-ҳуқуқий асослари бир текис ривожланмади, ушбу жараёнда давлатларнинг наркотиклар хавфига қарши курашишда саъй-ҳаракатларни бирлаштиришга умумий интилишлари яққол кўзга ташланган даврлар ҳам, мамлакатларнинг халқаро майдонда бундай муаммоларни ҳал қилишдаги фаоллиги сустралашиб кетган даврлар ҳам кузатилди. Бунда ҳамкорликнинг дастлабки босқичи кўрилатган соҳада фундаментал ҳисобланадиган умумий стандартлар ва тушунчаларнинг ишлаб чиқиши бўлди. Кейинчалик ривожланиш фақат ахборот алмашинуви бўйича ҳамкорликка тегишли бўлди, охириги босқичи эса турли давлатлар ҳуқуқ-тартибот идораларининг гиёҳвандлик воситаларини олиб кириш каналларини тўсиб қўйиш, гиёҳвандлик воситаларининг

ноқонуний савдосига дахлдор шахсларни ҳибсга олиш бўйича қўшма операциялар ўтказилиши ҳолатлари ҳисобланади.

Хусусан, тадқиқотчининг фикрича, турли соҳаларда халқаро ҳамкорликнинг энг фаол иштирокчилари бу икки тоифа субъектлар – давлатлар ва халқаро ташкилотлар. Шу билан бирга, гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасидаги халқаро ҳамкорлик субъектларига ҳам таъриф берилган. Ўрганилаётган соҳада халқаро ҳамкорлик субъекти деганда, халқаро ҳуқуқ субъектлигига эга бўлган ёки халқаро ҳуқуқда тан олинган ваколатлари, мақсадлари, вазифалари бўлган ва амалий фаолияти гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний ишлаб чиқарилиши, сотилиши, ташилиши ва тарқатилишига қарши курашишнинг ҳар қандай шакллари амалга оширишга қаратилган халқаро муносабатлар иштирокчилари тушунилади.

Диссертацияда БМТ органларининг наркотикларни назорат қилиш билан боғлиқ бўлган ҳар бир функцияси батафсил таҳлил қилинган ва диссертация доирасида минтақавий халқаро ташкилотларнинг наркотаҳдидга қарши курашишдаги роли ва ўрнига алоҳида эътибор қаратилган. Шунингдек, бир нечта минтақавий халқаро ташкилот ва тузилмалар – Шанхай ҳамкорлик ташкилоти (ШХТ), Мустақил Давлатлар Ҳамкорлиги (МДХ), Европа Иттифоқи (ЕИ)нинг наркотикларнинг ноқонуний айланмасига қарши курашиш бўйича фаолияти таҳлил қилинган. Сўнгги 10 йил ичида кўриб чиқилаётган муаммоларни ҳал қилишда минтақавий халқаро ташкилотларнинг роли муттасил ортиб бормоқда. Бунинг сабаби, авваламбор, ушбу субъектларнинг наркотикларни ишлаб чиқариш ва уларнинг контрабандасига ихтисослашган жиноий гуруҳларга нисбатан мажбурий тусдаги амалий чораларнинг қўлланилиши билан боғлиқ.

Тадқиқотчи минтақавий ҳамкорликни кенгайтириш ва тизим ташкилотларини жалб қилиш зарурлиги ҳақида хулоса чиқарган ҳолда гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш жараёнида халқаро ноҳукумат ташкилотларининг ўрни ва ролига алоҳида эътибор қаратган.

Халқаро ноҳукумат ташкилотлари гиёҳвандлик воситаларининг ноқонуний айланмасига қарши курашиш соҳасидаги ҳамкорликнинг алоҳида субъектлари бўлиб, улар наркотиклар ва психотроп моддаларнинг нотиббий истеъмол қилинишига қарши курашда дунёнинг турли мамлакатларида миллий ҳукуматларга кўмаклашиш, гиёҳвандларни наркотикларга қарамликдан даволаш ва реабилитация қилиш марказларини ташкил қилиш ва молиялаштириш, ташвиқот ишларини олиб бориш, ҳам ўз ташаббуси билан, ҳам ҳукуматларнинг топшириғи билан гиёҳвандлик воситалари билан боғлиқ вазиятни мониторинг қилиш мақсадида илмий тадқиқотлар олиб бориш йўли билан муаммони ҳал қилишга комплекс ёндашувни ишлаб чиқиш учун шарт-шароитлар яратади.

Бундан ташқари, диссертацияда таъкидланишича, субъектлар ташкилий ва ҳуқуқий жиҳатдан бир хил бўлмаса-да, улар олдида турган муаммо бир хил,

ўзаро келишилган ёндашувни тақозо этади, бунга эса фақат яқдил ва ҳамжиҳатлик асосидаги ҳамкорлик туфайли эришиш мумкин. Бу каби асослар ўрганилаётган соҳада субъектларнинг ўзаро ҳамкорлиги учун шарт-шароитлар яратадиган базавий принциплар ҳисобланади.

Наркотаҳдидга қарши курашишда халқаро ҳамкорлик учун асос бўладиган бир нечта принциплар гуруҳи ажратилган.

Биринчи принцип, умуман халқаро муносабатлар асосланадиган умумий принциплар. Тадқиқотчи наркотикларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишда ҳамкорликнинг асосини ташкил қиладиган принциплар қаторига давлатларнинг ҳамкорлиги принципи, давлатларнинг ички ваколатига кирадиган ишларга аралашмаслик принципи, халқаро ҳуқуққа оид мажбуриятларни виждонан бажариш принципи каби халқаро ҳуқуқнинг асосий принципларини киритади.

Иккинчи принцип, тадқиқотчининг таъкидлашича, ҳар бир тармоқ ва ҳаттоки, халқаро ҳуқуқнинг алоҳида институтлари ўз спецификаси ва тартибга солинадиган муносабатлар доирасига кўра ўз принципларига эга. Уларнинг баъзилари умумий тусдаги халқаро келишувларда мустаҳкамланган. Улар орасида энг муҳими БМТнинг 1998 йилги Наркотикларга талабни қисқартиришнинг дастуриламал принциплари тўғрисидаги декларациясидир.

Тадқиқотчи давлатлар, ҳукуматлараро ташкилотлар ва халқаро ноҳукумат ташкилотларни гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш масалаларида муҳим ҳамкор сифатида эътироф этган. Ҳамкорликнинг дастлабки босқичида мазкур соҳада умумий стандартлар ва тушунчаларнинг ишлаб чиқилишини аниқлаган.

Наркотик моддаларнинг ноқонуний айланишининг олдини олишда, асосан, ҳукуматлар, ҳукумат муассасалари ва халқаро ташкилотлар иштирок этади. Халқаро ҳамкорлик кўпинча бир қатор ҳукуматлараро ташкилотлар, халқаро муассасалар ва фондлар орқали таъминланади. Турли халқаро ва миллий ноҳукумат ташкилотлари ўзларини бевосита ёки Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тузилмалари орқали намоён қилишини асослаб берган.

Ҳозирги пайтда мазкур соҳада халқаро ҳамкорлик субъектларининг яхлит тизими шаклланганлиги ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти нафақат давлатларнинг, балки бошқа халқаро ташкилотлар ва органларнинг ушбу соҳадаги саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштиришини аниқлаштирган.

Диссертациянинг иккинчи боби **“Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишини олдини олишнинг халқаро-ҳуқуқий асослари”** деб номланиб, гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида универсал халқаро-ҳуқуқий асослар, минтақавий халқаро-ҳуқуқий механизмларнинг умумий хусусиятлари ҳамда гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида икки томонлама ҳамкорлик

хусусиятлари таҳлил қилинган.

Тадқиқотчи гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида халқаро-ҳуқуқий механизмларни таҳлил қилишда кўплаб ҳуқуқшунос (А.В. Маслова, А.Ю. Абрамов, Т.А. Ажакина, Cindy Fazey, Matthew S. Jenner, Gautam Basu, С.А. Бокерия, Д. Малышев, А.А. Даниелян, П.Н. Кобец, М.А. Кочубей, А.Н. Волощук, Э. Гасанов, М.В. Старчак, И.В. Ерофеев, Б.А. Умарова, А.Н. Абишева, Ф.Э. Мухамедов, В. Remberg, A. Stead) олимларнинг фикр ва қарашларидан фойдаланиб, улар билан мунозарага киришган.

Диссертацияда наркотаҳдидга қарши курашиш халқаро-ҳуқуқий механизмининг универсаллиги таъкидланган. Ҳозирги пайтда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти доирасида давлатларнинг ҳамкорлигини мувофиқлаштириш ва наркотикларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида ҳуқуқ ижодкорлиги бўйича жиддий тажриба тўпланган.

Тадқиқотчи 1971 йилги Психотроп моддалар тўғрисидаги конвенция қоидаларини батафсил таҳлил қилган ҳолда, асосий эътиборни уни алоҳида давлатларда амалга ошириш муаммоларига қаратган, шунингдек ушбу ҳужжатни ишлаб чиқишда ҳисобга олинмаган баъзи бир жиҳатларни кўрсатган.

Шу билан бирга, халқаро ҳужжатнинг 1961 йилги Ягона конвенция билан таркибий ва тематик ўхшашлигини таъкидлайди, аммо унинг ўзига хос хусусиятларини ҳам ажратади. 1971 йилги Конвенциянинг хусусиятларидан бирига психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш ва барҳам беришга қаратилган миллий қонунчиликни такомиллаштиришга ҳам алоҳида эътибор берилганини кўриш мумкин.

1961 йил ва 1971 йилги Конвенцияларнинг қабул қилиниши ва уларнинг қоидалари фаол қўлланилишига қарамай, ўтган асрнинг 70- ва 80-йилларида наркобизнеснинг кўламлари кенгайишда давом этаверди ҳамда 1961 йил ва 1971 йилги Конвенцияларда ўрнатилган назорат муаммони ҳал этиш учун етарли бўлмай қолди.

Шу муносабат билан 1988 йил декабрда Вена конференциясида яна бир универсал ҳужжат – БМТнинг Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш тўғрисидаги конвенцияси қабул қилинди. Конвенция наркотикларнинг айланишига қарши курашишдаги халқаро ҳамкорлик учун ҳадли келишувдир. Унинг иштирокчилари наркотикларга бўлган талабни умуман йўқотиш ёки камайтириш мажбуриятини ўз зиммасига оладилар. Вена конвенцияси наркотиклар устидан халқаро назорат тизимининг амал қилиши билан боғлиқ бир қатор масалаларни қамраб олади.

Унда гиёҳванд воситаларининг айланишига қарши курашиш бўйича кенг миқёсли чора-тадбирлар комплекси, шунингдек пулларни “ювиш” ва дастлабки кимёвий моддаларнинг ишлатилишига қарши қоидалар белгиланган. Жумладан, наркотиклар айланиши ҳисобидан олинган даромадларни ва мулкни аниқлаш, музлатиб қўйиш ва мусодара қилиш,

наркокуръерларни тегишли органларга топшириш ва жиной ишларни кўзғатиш каби чораларни ҳам назарда тутилган.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг наркотикларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишга қаратилган ихтисослаштирилган конвенцияларидан ташқари, давлатлараро муносабатларнинг умуман бошқа соҳаларини тартибга соладиган универсал ҳужжатларнинг қоидалари ҳам шу каби мақсад ва вазифаларга жавоб беради.

Масалан, юқорида кўрсатилган БМТнинг 1961 йил, 1971 йил ва 1988 йилги Конвенцияларининг таъсири 1977 йилги Божхонага оид ҳукукбузарликларнинг олдини олиш, тергов қилиш ва бартараф этишга ўзаро маъмурий кўмаклашиш тўғрисидаги халқаро конвенция қоидалари билан тўлдирилади.

Шунингдек, тадқиқотчининг фикрича, наркотикларни назорат қилиш бўйича универсал халқаро шартномаларнинг қабул қилиниши туфайли кўпгина назорат қилинувчи моддаларнинг тайёрланиши ва савдоси ҳажмининг камайишига эришилмоқда. Ҳозирги пайтга келиб яратилган, тегишли миллий ҳукуқий воситалар билан тўлдирилган универсал халқаро ҳукуқий механизм бутун дунё миқёсида наркотикларнинг ноқонуний тарқатилишига етарлича самарали шаклда қаршилик кўрсатиш имконини беради.

Тадқиқотда, бугунги кунда наркотикларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишнинг минтақавий халқаро-ҳукуқий механизмларига дунёнинг деярли барча мамлакатлари жалб қилинганлиги таъкидланган. Айниқса, бундай ҳамкорлик сиёсий тусдаги халқаро ҳукуматлараро ташкилотлар фаолияти доирасида фаол ривожланмоқда ҳамда у ёки бу минтақада давлатлар сиёсий ҳамкорлигининг таркибий элементларидан биттасига айланмоқда. Хусусан, бундай халқаро-ҳукуқий механизмлар Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги, Европа Иттифоқи, Шанхай ҳамкорлик ташкилоти, Жануби-Шарқий Осиё мамлакатлари ташкилоти ва бошқа ташкилотлар доирасида ишлаб чиқилган.

Шу билан бирга, гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш масалалари бўйича ўзаро ҳамкорлик учта минтақавий халқаро ташкилотлар – Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги, Европа Иттифоқи, Шанхай ҳамкорлик ташкилоти доирасида таҳлил қилинган. Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишга қаратилган халқаро-ҳукуқий ҳужжатлар ташкилотларнинг ҳар бирига татбиқ этилмоқда, ўрганилаётган соҳада ҳамкорликка сиёсий мақсадларнинг таъсири масаласи ўрганилди, наркотаҳдидга қарши курашиш масалаларидаги минтақавий ҳамкорлик муаммолари аниқланди ва уларни ҳал қилиш йўллари бўйича таклиф берилган.

Тадқиқотчининг таъкидлашича, гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда ҳамкорликни амалга ошираётган айрим минтақавий халқаро ташкилотларга аъзо давлатларнинг қонунчиликларини унификация қилиш зарур. МДҲда

гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида мутахассисларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш бўйича базавий ташкилотни тузиш мақсадга мувофиқ.

Наркотикларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишда ҳозирги пайтда шакллантирилган ва тегишли миллий ҳуқуқий воситалар билан тўлдирилган универсал халқаро-ҳуқуқий механизм дунё миқёсида наркотикларнинг ноқонуний тарқатилишига етарлича самарали қаршилиқ кўрсатишга имкон беришини асослаб берган.

Тадқиқотчи гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишнинг икки тарафлама шартномавий асосларидан ҳозирги вақтда ҳам ҳуқуқий, ҳам амалий соҳаларда тўлиқ фойдаланиш мақсадида ваколатли давлат органларининг алоқа офицерлари институтини янада такомиллаштириш мақсадга мувофиқ бўлишини тадқиқ этган.

Диссертациянинг учинчи боби **“Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишини олдини олиш соҳасида халқаро ҳамкорлик шакллари”** деб номланиб, гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишни таҳлилий ва ҳуқуқий қўллаб-қувватлаш соҳасида ҳамкорлик, Ўзбекистон Республикасининг гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида амалий тадбирлар бўйича ҳамкорлиги йўналишлари таҳлил қилинган.

Муаллиф гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида халқаро ҳамкорликнинг асосий шакллари таҳлил қилишда ҳуқуқшунос (А.С. Коваленко, А.И. Рахимов, А.А. Даниелян, И.М. Кутлимурамов, Ғ.А. Алимов, Д.Ш. Умарханова ва В.А. Жбанков) олимларнинг фикр ва қарашларидан фойдаланиб, улар билан мунозарага киришган.

Таҳлилий таъминот соҳасидаги ҳамкорлик учта асосий йўналишда боради:

1) трансмиллий наркобизнесни, шу жумладан, наркотикларни ишлаб чиқиш, ташиш ва истеъмол қилишни халқаро мониторинг қилиш;

2) гиёҳвандликнинг профилактикаси, гиёҳвандларни даволаш ва реабилитация қилиш дастурларини яратиш ва амалга ошириш;

3) гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш бўйича махсус операцияларни самарали ўтказиш мақсадида алоҳида давлатлар ўртасида ахборот алмашинуви.

Таҳлилий таъминот бўйича ҳамкорлик доирасида етакчи ўринни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти эгаллайди. Хусусан, ҳозирги пайтда БМТ шафелигида ноҳукумат ташкилотлар ва фуқаролик жамияти институтлари иштирокида гиёҳвандликнинг профилактикаси, гиёҳвандларни даволаш ва

реабилитация қилишнинг жамоавий дастурлари ишлаб чиқилмоқда ва жорий этилмоқда.

Наркотикларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш бўйича таҳлилий фаолиятнинг ушбу тури кўп жиҳатдан ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари иштирокида халқаро илмий конференциялар ва семинарлар ўтказилишида ёрдам беради.

Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишни ҳуқуқий таъминлаш доирасида ҳамкорлик қуйидаги шаклларда ифодаланади:

1) наркотикларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасидаги халқаро шартномаларни ишлаб чиқиш;

2) наркотикларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишда кадрларни тайёрлаш бўйича ҳамкорлик қилиш;

3) хорижий давлатлар сўровларини бажариш.

Бир томоннинг сўровига кўра бошқа томон тезкор-қидирув тадбирлар ўтказиш шаклидаги ҳамкорликка алоҳида эътибор қаратмоқда. Тадқиқотчининг фикрига кўра, ҳозирги пайтда универсал даражада наркотикларнинг ноқонуний айланиши билан боғлиқ тезкор-қидирув ва тергов тадбирларини ўтказиш бўйича сўровларнинг ижро этилишининг халқаро кафолатларини яратиш зарурати туғилган.

Муаллиф, турли мамлакатлар ҳуқуқ-тартибот идораларининг наркотиклар ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш бўйича фаолиятида бугунги кунда кенг қўлланилаётган қуйидаги амалий чораларни батафсил таҳлил қилган:

1. Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларни халқаро назорат остида етказиб берилишини амалга оширишнинг ягона тартибини имкон қадар қисқа фурсатларда амалиётга татбиқ этиш, жиноий гуруҳларнинг ташкилотчилари, наркокуръерлар ва бошқа жиноий гуруҳ аъзолари ҳақидаги ахборотни расмийлаштириш, тўплаш ва тизимлаштириш бўйича ишларни биргаликда ва ўз вақтида олиб бориш, шунингдек наркотикларни сотишдан олинган пул маблағларининг ҳаракати ва уларни легаллаштириш каналларини аниқлаш имконини берилиши керак.

2. Халқаро ҳамжамиятнинг Афғонистондан наркотикларнинг катта миқдорда олиб келинишига қарши ишончли тўсиқлар яратиш мақсадида комплекс ва келишилган йўллар ва имкониятларни излаш бўйича саъй-ҳаракатларни фаоллаштириш, бир вақтнинг ўзида муаммони тинч йўли билан ҳал қилиш ва Афғонистоннинг ўткир ижтимоий-иқтисодий муаммоларини бартараф этишга кўмаклашиш зарур.

3. Таркибида кучли таъсир қилувчи моддалар бўлган дори воситалари, шунингдек наркотик моддаларни ноқонуний тайёрлаш, олиб ўтиш, ташиш ва сақлаш, шунингдек наркотикларни реклама қилиш учун жавобгарликни назарда тутадиган Жиноят, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги ва Божхона кодексларига ҳамда “Терроризмга қарши кураш тўғрисида”ги, “Реклама тўғрисида”ги қонунларга ўзгартиришлар киритишни асослантирган.

ХУЛОСА

Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишининг олдини олишда халқаро ҳуқуқий жиҳатлари мавзусидаги тадқиқот иши натижасида қуйидаги илмий-назарий хулосалар ҳамда қонунчиликни такомиллаштириш юзасидан таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилди:

I. Илмий-назарий билимларни бойитишга қаратилган хулосалар:

1. Тадқиқот доирасидаги концептуал ёндашувлар қуйидаги гуруҳларга ажратилган:

1-гуруҳ – ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда миллий қонунчиликда жавобгарлик масалаларини кучайтиришга доир ёндашувлар (М.Ҳ.Рустамбоев, Д.Х.Раззоқов);

2-гуруҳ – ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда миллий қонунчиликда жавобгарлик масалаларини либераллаштиришга доир ёндашувлар (Р.Р.Шакуровнинг, Ф.Э.Мухамедов);

3-гуруҳ – ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда давлатларнинг саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштира оладиган ягона халқаро ҳужжатни қабул қилишга доир ёндашувлар (Р.М.Деруу, Л.Н. Анисимов).

2. Мазкур соҳада давлатлар ҳамкорлигини 3 та даврга ажратиш мумкин:

Биринчи давр – 1990 йилгача умумий стандартлар ва тушунчаларнинг ишлаб чиқиши бўлган;

Иккинчи давр – 1990–2010 йилларда ривожланиш фақат ахборот алмашинуви бўйича ҳамкорликка тегишли бўлган;

Учинчи давр – 2011–2021 йилларда турли давлатлар ҳуқуқ-тартибот идораларининг ГППларни олиб кириш каналларини тўсиб қўйиш ва ГППларнинг ноқонуний савдосига дахлдор шахсларни фош этиш бўйича қўшма тезкор-қидирув операциялар ўтказиш тизими шакллланган.

3. Ҳозирги пайтда ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш бўйича халқаро ҳамкорлик субъектларининг яхлит тизими шакллланган. Бу тизим давлатлар, ҳукуматлараро ташкилотлар ва ноҳукумат ташкилотларини ўз ичига олади.

4. Бугунги кунда шакллантирилган ва тегишли миллий ҳуқуқий воситалар билан тўлдирилган универсал халқаро-ҳуқуқий механизм дунё миқёсида ГППларнинг ноқонуний тарқатилишига етарлича самарали қаршилик кўрсатишга имкон беради. ГППларни назорат қилиш тўғрисидаги универсал халқаро шартномаларни тузиш орқали аксарият назорат қилинадиган моддаларнинг тайёрланиши ва сотилиши ҳажмларини камайитишга эришилган.

5. ГППларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда ҳамкорликни амалга ошираётган айрим минтақавий халқаро ташкилотлар, масалан, ШХТ, МОММАМга аъзо давлатларнинг қонунчиликларини унификация қилиш зарур. Ички қонунчиликни унификация қилиш, МДҲ мамлакатларида бошланиб бўлган худди шундай жараён каби, авваламбор, тушунчалар хусусида, у ёки бу хатти-ҳаракатларнинг ноқонуний ва жиноий жавобгарликка тортиладиган деб тан олинисига тегишли бўлиши керак.

6. МДХда ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида мутахассисларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш бўйича базавий ташкилотни тузишнинг мақсадга мувофиқлиги масаласини ўрганиш, бу ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ҳамкорлигининг шакллари ва усуллариини такомиллаштириш ҳамда бундай жиноятларни тергов қилиш ва олдини олиш мақсадида криминалистика фанининг замонавий ютуқларини жорий этишга ёрдам беради.

7. МДХнинг 2030 йилгача мўлжалланган ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш стратегияси лойиҳасини ишлаб чиқишнинг мақсадга мувофиқлиги масаласини ўрганиш жоиз, унга ҳам репрессив, ҳам профилактик тадбирларни киритиш, шу жумладан, гиёҳвандликка ружу қўйганларни даволаш ва реабилитация қилиш, гиёҳванд воситаларга қарам бўлиб қолган қурбонларнинг ижтимоий ва тиббий реабилитациясининг янги усуллариини ишлаб чиқиш ва татбиқ этиш назарда тутилади.

8. ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишнинг икки тарафлама шартномавий асосларидан ҳозирги вақтда ҳам ҳуқуқий, ҳам амалий соҳаларда тўлиқ фойдаланилмаяпти. Бу, хусусан, Ўзбекистон Республикаси кўпчилик мамлакатлар билан ҳукуматлараро битимлар тузган бўлиб, улар тегишли мамлакатларнинг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларининг самарали амалий ҳамкорлиги учун ҳуқуқий негиз яратмаслигида ўз ифодасини топади. Шу муносабат билан, ГППларнинг контрабандасига қарши курашиш соҳасида халқаро икки томонлама ҳужжатларни имзолаётганда автоматик тарзда амалий йўналишга эга бўлган идоралараро ҳужжатларни ҳам тузиш керак.

9. ГППларнинг контрабандасига қарши курашишда тегишли ваколатли давлат органларининг алоқа офицерлари фаолиятини янада ривожлантириш мақсадга мувофиқ.

10. 1988 йилги Конвенцияга¹ қўшимча протокол қабул қилиш, унда барча давлатлар учун сўровларни бажаришнинг умумий шартларини белгилаб қўйиш мумкин.

11. Халқаро ҳамжамиятнинг Афғонистондан гиёҳвандлик воситаларининг катта миқдорда олиб кирилишига қарши ишончли тўсиқлар яратиш учун комплекс ҳамда келишилган йўллар ва имкониятларни излаш бўйича саъй-ҳаракатларини фаоллаштириш, бир вақтнинг ўзида муаммони тинч йўли билан ҳал қилиш ҳамда Афғонистоннинг ўткир ижтимоий-иқтисодий муаммоларини бартараф этишга кўмаклашиш зарур.

II. Халқаро ҳуқуқ ва миллий қонунчиликни такомиллаштириш бўйича таклиф ва тавсиялар:

1. Жаҳон миқёсида ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш самарадорлигини ошириш мақсадида 1961 йил 30 март куни Нью-Йорк шаҳрида имзоланган Гиёҳвандлик воситалар тўғрисидаги ягона конвенция, 1971 йил 21 февраль куни Вена шаҳрида имзоланган Психотроп моддалар тўғрисидаги ва

¹ United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances, 1988 // https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf.

1988 йил 20 декабрь куни Вена шаҳрида имзоланган Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш тўғрисидаги конвенцияларнинг 1-моддаси Асосий тушунчалар бандига янги таҳрирда янги қисм киритиш таклиф этилади:

“з) гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг аналоглари – кимёвий тузилиши ва хоссаларига кўра гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларга ўхшаш, улар сингари руҳиятга фаол таъсир этувчи, келиб чиқиши синтетик ёки табиий моддалар”.

2. ШХТга аъзо давлатлар ўртасида ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашишнинг самарадорлигини ошириш мақсадида 2004 йил 17 июнь куни Тошкент шаҳрида имзоланган ШХТга аъзо давлатлар ўртасида “Психотроп моддаларни ва уларнинг прекурсорларини, гиёҳвандлик воситаларини ноқонуний йўл билан олиб ўтишга қарши курашишда ҳамкорлик тўғрисида”ги Битимнинг сарлавҳасини қуйидаги таҳрирда баён қилиш таклиф этилади:

“ШХТга аъзо давлатлар ўртасида “Гиёҳвандлик воситаларини, психотроп моддаларини, уларнинг аналогларини ва прекурсорларни, ноқонуний йўл билан олиб ўтишга қарши курашишда ҳамкорлик тўғрисида”ги Битим”.

3. МДХга аъзо давлатлар ўртасида ГППларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш самарадорлигини ошириш мақсадида 2000 йил 30 ноябрь куни Минск шаҳрида имзоланган МДХга аъзо давлатлар ўртасида “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланишини олдини олишда ҳамкорлик тўғрисида”ги Битимнинг сарлавҳасидаги *“гиёҳвандлик воситаларини”* деган сўзларидан кейин *“уларнинг аналоглари”* деган сўзлар билан тўлдириш таклиф этилади.

4. Гиёҳвандликнинг тарқалишига ва назорат остидаги моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашиш соҳасида давлат сиёсатини белгилайдиган Ўзбекистон Республикасининг гиёҳвандлик воситаларига қарши стратегиясини қабул қилиш зарур.

5. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида айланма йўллар орқали кириб келган ГППлар ва уларнинг аналогларини Ўзбекистон Республикаси ҳудудида реклама қилишни олдини олиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексини янги таҳрирдаги 130²-модда билан тўлдириш таклиф этилади:

“130²-модда. Гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ва психотроп моддаларни тарғиб қилиш ёки ноқонуний реклама қилиш

Гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ва психотроп моддаларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тарғиб қилиш, реклама қилиш ёки намойиш этиш, шу жумладан, оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида реклама қилиш, намойиш этиш, тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

уч юз олтинчи соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади”.

6. Ўзбекистон Республикасининг чегараси орқали ГППлар ва уларнинг аналогларини ноқонуний айланишини олдини олиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг Божхона кодекси 195-моддасининг ўн биринчи бандини “*гиёҳвандлик воситалари*” деган сўздан кейин “*уларнинг аналоглари*” деган сўзлар билан тўлдириш таклиф этилади.

7. Ўзбекистон Республикаси ҳудудига айланма йўллар орқали кириб келган ГППлар ва уларнинг аналогларини Ўзбекистон Республикаси ҳудудига реклама қилишни олдини олиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексини янги таҳрирдаги 189²-модда билан тўлдириш таклиф этилади:

“189²-модда. Гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ва психотроп моддаларни тарғиб қилиш ёки ноқонуний реклама қилиш

Гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ва психотроп моддаларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига тарғиб қилиш, реклама қилиш, намоёни этиш, шу жумладан, оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида реклама қилиш, намоёни этиш, тарқатиш, –

гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ва психотроп моддаларни реклама қилиш ва намоёни этиш воситаларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан тўрт юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз бараваридан тўрт юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади”.

8. Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси орқали ўтказиш пунктларида ГППларни ноқонуний олиб ўтишга уринишларнинг олдини олиш, аниқлаш ва уларга чек қўйиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Терроризмга қарши кураш тўғрисида”ги Қонуни 12-моддасининг иккинчи бандини “*гиёҳвандлик воситалари*” деган сўзлардан кейин “*уларнинг аналоглари*” деган сўзлар билан тўлдириш таклиф этилади.

9. Ўзбекистон Республикаси ҳудудига ГППлар ва уларнинг аналогларини реклама қилишни тақиқлаш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Реклама тўғрисида”ги Қонуни 22-моддасининг олтинчи бандини “*гиёҳвандлик воситалари*” деган сўзлардан кейин “*уларнинг аналоглари*” деган сўзлар билан тўлдириш таклиф этилади.

10. Махсус электрон тизим орқали ГППларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, ундан олиб чиқиш ва транзит тарзида ўтказиш учун рухсатномаларни бериш тартибини, шунингдек уларнинг муомалада бўлиши юзасидан назоратни такомиллаштириш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорини қабул қилиш таклиф этилади.

**SCIENTIFIC COUNCIL DSc 07/27.02.2020. Yu/ 108.01
ON THE AWARD OF THE SCIENTIFIC DEGREES UNDER CENTER
FOR TRAINING OF LAWYERS UNDER THE MINISTRY OF
JUSTICE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

UNIVERSITY OF WORLD ECONOMY AND DIPLOMACY

MUSAEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH

**INTERNATIONAL LEGAL ASPECTS OF PREVENTION
OF ILLEGAL TURNOVER OF NARCOTIC DRUGS,
PSYCHOTROPIC SUBSTANCES AND PRECURSORS**

12.00.10 – International law

ABSTRACT
of dissertation of the doctor of philosophy (PhD) in legal science

Tashkent – 2022

The theme of the doctoral dissertation (PhD) was registered at the Supreme Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan under number B2021.1.PhD/Yu124.

The doctoral dissertation is prepared at the Tashkent State University of Law. The abstract of the dissertation is posted in three languages (Uzbek, English and Russian (summary)) on the website of the Scientific Council (<http://uzmarkaz.uz/>) and Information-educational portal «Ziyonet» (www.ziyonet.uz).

Scientific supervisor:	Tillabaev Mirzatillo Alisherovich, Doctor of Science in Law, Professor
Official opponents:	Mamatov Khudoyor Teshaevich, Doctor of Science in Law, Professor Gulimov Amanlyk Bazarbaevich, Doctor of Philosophy in Law, Associate Professor
The leading organization:	Academy of the General Prosecutor's Office of the Republic of Uzbekistan

The defense of the dissertation will be held on November 14, 2022 at 15.00 pm at the session of the Scientific council DSc 07/27.02.2020. Yu/108.01 awarding scientific degrees under Lawyer's Training Center under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan (Address: 100052, Uzbekistan, Tashkent city, str. Katta Darkhon, 6). Phone: (99871) 234-56-02, email: yurmarkaz@adliya.uz)

The doctoral dissertation is available at the Information Resource Center of the Lawyer's Training Center under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan (registered № 5015), (Address: 100052, Uzbekistan, Tashkent city, str. Katta Darkhon, 6). Phone: (99871) 234-56-02).

The abstract of the dissertation was circulated on _____ «___» 2022.
(Registry protocol № ____ of _____ «___» 2022).

A.A.Otajonov
Chairman of the Scientific Council
awarding scientific degrees,
Doctor of Science in Law, Professor

Sh.N.Rakhmanov
Secretary of the Scientific Council
awarding scientific degrees,
Doctor of Philosophy in Law

I.M. Umarakhunov
Deputy Chairman of the Scientific
Seminar under the Scientific
Council awarding scientific
degrees, Doctor of Science in Law

INTRODUCTION (annotation of doctoral (PhD) dissertation)

Actuality and the relevance of the research theme. Globally, drug trafficking has become a serious problem that undermines global development and stability. In addition, the proceeds from the spread of “white death” are being used to support serious crimes such as terrorism and human trafficking. According to the 2021 report of the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), In 2020, approximately 275 million people worldwide used drugs, and more than 36 million people suffered from addiction¹.

A vigilant assessment of the catastrophic consequences of this catastrophe in the world, and its prevention is an important condition for the deep determination and promotion of peace, security, prosperity, healthy life, high spirituality in society. Institutional mechanisms of international cooperation to prevent illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors special attention is paid to research on improvement is given.

In recent years, Uzbekistan has aimed to further improve measures to prevent drug trafficking, psychotropic substances and precursors, legal regulation of the industry, including the study of its scientific and theoretical basis, the systematic formation of the legal framework and the analysis and introduction of foreign experience measures are being taken.

In 2020, as a result of operational and preventive measures taken by law enforcement agencies of Uzbekistan, 6032 (5026) crimes related to drug trafficking were detected, which is 20% more than in 2019. 55 (108) foreign nationals were arrested in 53 (105) drug-related cases. They are Afghanistan – 23 (33), Tajikistan – 9 (26), Kazakhstan – 9 (18), Kyrgyzstan – 6 (10), Russia – 6 (10), Moldova – 2 (1) citizens, a total of 303,2 (129.6) kg of drugs were seized².

This dissertation research was conducted to a certain extent in 1961 The New York Convention on Narcotic Drugs, the 1971 Vienna Convention on Psychotropic Substances and the 1988 Vienna Convention on the Prevention of Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Law of the Republic of Uzbekistan No. 813-I of August 19, 1999 “On Narcotic Drugs and Psychotropic Substances”, Law of the Republic of Uzbekistan No. 813-I of August 19, 1999 “On Narcotic Drugs and Psychotropic Substances”, Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-4947 of February 7, 2017 “On the Action Strategy for the five priority areas of development of the Republic of Uzbekistan for 2017–2021”³ and Decree PF-60 of January 28, 2022 “On the Development Strategy of New Uzbekistan for 2022–2026”⁴ and further improve the provisions of other legislation in the field, further increase the effectiveness of legal mechanisms to ensure their implementation.

Connection of the research with priority directions of the republican science-technology development. This dissertation corresponds to the development of science

¹ UNODC World Drug Report 2021 // <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr2021.html>.

² Information from the National Information and Analysis Center for Drug Control under the Cabinet of Ministers // <http://www.ncdc.uz>.

³ Decree No. PF-4947 “On the Action Strategy for the five priority areas of development of the Republic of Uzbekistan in 2017–2021” // <https://lex.uz/docs/3107036>.

⁴ Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-60 “On the Development Strategy of the New Uzbekistan for 2022–2026” // <https://lex.uz/docs/5841063>.

and technology of the republic I. Section V of the “Five priorities of the action strategy for the development of Uzbekistan in 2017–2021”, the spiritual and moral and cultural development of a democratic and legal society, the formation of an innovative economy, Goal 17 of Resolution No. PF-60 of January 28, 2022 “On the Development Strategy of New Uzbekistan for 2022–2026” “The formation of a new image of law enforcement agencies and their activities in the interests of the people, human dignity, law and focus on effective protection of their freedoms” and Goal 95, “Further development of relations with our traditional partners, strengthening economic diplomacy, giving priority to expanding the geography of foreign relations”.

The degree of scientific elaboration of the problem. The problem of preventing illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors was raised by domestic legal scholars M.Kh. Rustamboev, H.T.Odilkoriev, D.Kh.Razzokov, A.I. Rakhimov, R.R.Shakurov, B.A.Umarova and analyzed in the works of F.E.Mukhamedov¹.

In particular, in the dissertation research of F.E.Mukhamedov on legal issues of international cooperation of the Republic of Uzbekistan in the field of preventing illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, the conventional mechanism for combating illicit drug trafficking, a historical approach to establishing international drug control, a comparative analysis of international legal documents in the field of preventing illicit drug trafficking, psychotropic substances and precursors.

Theoretical and practical aspects of institutional mechanisms for preventing illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors were studied by foreign scientists and researchers R.M.Depuy, Zhou Jun, Alfredo Nunzi, Charles R. Fritsch, Matthew S. Jenner, Gautam Basu, B.Remberg, A.Steed, K.Pernanep, A.E.Chechetin, L.N.Anisimov, I.A.Uvarova, V.A.Zhbankov, P.N.Kopets, S.A.Bokeria, A.V.Maslova, M.A.Kochubey, E.Gasanov, A.N.Abisheva, A.A. Danielyan and others².

The level of scientific knowledge of the international problem in the field of preventing illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors shows that the implementation of international conventions into national legislation has been carried out, legal relations between international organizations and the legal aspects of the Republic of Uzbekistan have been studied, and control has been exercised over the implementation of international agreements to prevent illicit trafficking in narcotic drugs, drugs, psychotropic substances and precursors.

An analysis of scientific research shows that theoretical and practical issues related to international cooperation in the field of preventing illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors have not been sufficiently studied.

The relevance of the dissertation research to the research plans of the higher education institution where the dissertation was completed. The topic of the dissertation corresponds to the research plan of the University of World Economy and Diplomacy, cooperation of the Republic of Uzbekistan with international organizations, implementation of international conventions in national legislation, control over the implementation of international treaties.

¹ The scientific works of this and other authors are given in the list of references used in the dissertation.

² The scientific works of this and other authors are given in the list of references used in the dissertation.

The purpose of the study is international cooperation in the field of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, development of scientifically based proposals and recommendations aimed at improving national legislation and international legal norms.

Research objectives:

to study the formation and development of international cooperation in the field of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors;

study of the subjects of international cooperation in the field of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors;

study of the principles of international cooperation in the field of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors;

universal and regional in the field of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors study the characteristics of contracts;

study of national legislation in the field of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors;

analytical and legal to prevent illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors study of cooperation in the field of supply;

development of proposals and recommendations on cooperation of the Republic of Uzbekistan in the field of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.

The object of the study is formation of mutual legal relations between states and international organizations in the issue of international legal regulation in the prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.

The subject of research is universal, regional and bilateral international legal documents on the organization of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, law enforcement practice, foreign legislation and experience in combating drugs, as well as conceptual approaches, scientific views and legal categories.

Methods of research. The study used historical, comparative, legal, scientific sources, statistical data analysis, sociological methods (questionnaires) and legal interpretation methods of scientific research.

The scientific novelty of the research is following:

based on the need to improve the system of administrative regulation of the legal use of drugs and their analogues, as well as the establishment of measures against their illicit use;

based on the need to prohibit the illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, as well as to strengthen liability for their use in any form;

the need to increase the effectiveness of international legal measures to eliminate the illicit international trade in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors and to ensure the inevitability of punishment for criminals;

based on agreements with the competent authorities and the need to use the method of controlled delivery of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors on the basis of international agreements.

The practical results of the study are as follows:

in order to use the same terminology in the text of international law, signed in New York on March 30, 1961 “On Narcotic Drugs”, February 21, 1971 in Vienna “On Psychotropic Substances” and December 20, 1988 in Vienna A proposal has been made to introduce a new version of the concept of “analogues” in the Conventions on Combating Illicit Trafficking in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances;

on cooperation in combating the illicit trafficking of psychotropic substances and their precursors, signed between the SCO member states on June 17, 2004 in Tashkent, and between the CIS member states on drug and psychotropic substances signed in Minsk on November 30, 2000. a proposal to include the word “analogues” in the agreements “On cooperation in preventing illicit trafficking in substances and precursors”;

based on the analysis of the experience of foreign countries, a proposal was made to establish liability for the promotion or illegal advertising of drugs, their analogues and psychotropic substances in the Criminal, Customs and Administrative Liability Codes of the Republic of Uzbekistan;

in order to prevent the illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors in the country and to prevent illegal advertising, proposals have been developed to amend the Law of the Republic of Uzbekistan “On Combating Terrorism” and “On Advertising”;

a proposal has been developed to improve the procedure for issuing permits for the import, export and transit of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors into the territory of the Republic of Uzbekistan through a special electronic system, as well as control over their circulation.

Reliability of research results. The results of the study are based on foreign and national legal norms, the experience of developed countries, law enforcement practices, the results of public opinion polls, the results of statistical data are summarized and documented. Conclusions, proposals and recommendations were approbated, their results were published in leading foreign and national publications, the results were approved by the competent authorities and put into practice.

Scientific and practical significance of research results. The study analyzes international and national sources and statistics that serve and guide the development of partnerships. The multilateral contractual framework for cooperation is also summarized and these results can be applied in the teaching of a number of disciplines, such as “International Criminal Law”, “Law of International Treaties”, “Law of International Organizations”, “International Law” and “International Customs Law”. The practical significance of the results of the study lies in the fact that the developed proposals and recommendations and conclusions will serve to improve national and international legislation regulating the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, and to develop the practice of international law.

Implementation of research results. Based on the scientific results obtained in the course of research work on the topic of international legal aspects of preventing illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors:

the proposal to improve the system of administrative regulation of the legal use of narcotic drugs and analogues, as well as to designate measures against their illegal use, is reflected in paragraph 18 of the UN General Assembly Resolution No. 73/192 of

December 17, 2018. (*Act on the implementation of the Permanent Mission of the Republic of Uzbekistan to the UN No. 034/008 dated January 17, 2022*). This proposal served to prevent illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and their analogues around the world;

the proposal to strengthen responsibility in the field of prohibition of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, as well as ensuring punishment for its use in any form, is reflected in paragraph 41 of the Resolution of the UN General Assembly No. 73/192 of December 17, 2018 (*Act on the implementation of the Permanent Mission of the Republic of Uzbekistan to the UN No. 034/008 dated January 17, 2022*). This proposal contributed to the development of regional and international cooperation in the field of preventing illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, including the exchange of operational information and cross-border cooperation;

the proposal to improve the effectiveness of international legal measures to suppress the international trade in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors and ensure the inevitability of punishment of criminals, is reflected in the Resolution of the UN General Assembly No. 73/192 of December 17, 2018. (*Act on the implementation of the Permanent Mission of the Republic of Uzbekistan to the UN No. 034/008 dated January 17, 2022*). This proposal served to improve international criminal law and the material and technical base of states in the field of preventing illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors;

the proposal to suppress international illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors and identify persons involved in such trafficking, the customs authorities in each individual case, in accordance with agreements with customs and other competent authorities of foreign states or on the basis of international treaties of the Republic of Uzbekistan, use the method of controlled deliveries, that is, they allow, under their control, the import, export or transit through the customs territory of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors included in illegal circulation, is reflected in the first paragraph of Article 407 of the Customs Code, approved by the Law of the Republic of Uzbekistan “On approval of the Customs Code of the Republic of Uzbekistan” No. LRU-400 dated January 20, 2016. (*Act on the implementation of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan No. 02/5-268 dated March 11, 2021*). This proposal served to implement Articles 1, 3, 11 of the 1988 Convention “On Combating Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances” and Article 29 of the Law “On Narcotic Drugs and Psychotropic Substances”;

the proposal to make a decision on conducting a controlled delivery of narcotic drugs, psychotropic substances, precursors and other items moving across the customs border, a criminal case in the Republic of Uzbekistan is not initiated, reflected in the fourth paragraph of Article 407 of the Customs Code Approved by the Law of the Republic of Uzbekistan “On approval of the Customs Code of the Republic Uzbekistan” No. LRU-400 dated January 20, 2016. (*Act on the implementation of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan No. 02/5-268 dated March 11, 2021*). This proposal served to implement Article 11(1) of the 1988 Convention on the Suppression of Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances;

the proposal for the controlled delivery of narcotic drugs, psychotropic substances, precursors and other items moving across the customs border, the free sale of which is prohibited or the circulation of which is allowed under a license or permit in accordance with the law, these goods can be completely or partially withdrawn or replaced in the manner established by the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan, is reflected in the first paragraph of Article 408 of the Customs Code Approved by the Law of the Republic of Uzbekistan “On Approval of the Customs Code of the Republic of Uzbekistan” No. LRU-400 dated January 20, 2016. (*Act on the implementation of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan No. 02/5-268 dated March 11, 2021*). This proposal served to implement Article 11(3) of the 1988 Convention on the Suppression of Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances;

the proposal to provide the State Customs Committee of the Republic of Uzbekistan with a report to the Narcotics Control Committee and the State Commission on the actual import, export of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors (hereinafter referred to as NPP) is reflected in paragraph 6 of Appendix No. 1 to the Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 330 dated November 12, 2015. (*Act on the implementation of the State Commission of the Republic of Uzbekistan for Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 03-153 dated March 9, 2021*). This proposal served to implement article 20 of the Single Convention on Narcotic Drugs of 1961 and paragraph 4 of article 16 of the Convention on Psychotropic Substances of 1971;

the proposal that the applicant, during the customs clearance of imported and exported GNP, submit the original certificates to the specially authorized authorities of the importing/exporting country, as well as to the customs authorities, is reflected in paragraph 7 of Appendix No. 1 to the Decree of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 330 dated November 12, 2015 of the year. (*Act on the implementation of the State Commission of the Republic of Uzbekistan for Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 03-153 dated March 9, 2021*). This proposal served to implement paragraph 9 of Article 12 of the 1988 Convention on the Suppression of Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances;

the proposal regarding the forwarding of NPP, which are medicinal products, in postal items, including international ones, is prohibited, except when they are sent as samples for registration or re-registration in the Republic of Uzbekistan of medicinal products containing NPP, is reflected in paragraph 8 of Appendix No. 1 to the Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 330 dated November 12, 2015. (*Act on the implementation of the State Commission of the Republic of Uzbekistan for Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 03-153 dated March 9, 2021*). This proposal served to implement Article 19 of the 1988 Convention on the Suppression of Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances;

the proposal for the transit of NPP is carried out by applicants who have a document for the right to engage in activities related to the circulation of NPP, issued by a specially authorized body of the importing country, is reflected in paragraph 5 of Appendix No. 2 to the Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No.

330 dated November 12, 2015. (*Act on the implementation of the State Commission of the Republic of Uzbekistan for Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 03-153 dated March 9, 2021*). This proposal served to implement Article 8 of the Convention on Psychotropic Substances of 1971;

the proposal regarding narcotic drugs, psychotropic substances used for medical purposes, following in transit through the territory of the Republic of Uzbekistan, cannot be affected by any process that would change their nature, and their packaging cannot be changed without the permission of the authorized bodies, is reflected in paragraph 6 Annex No. 2 to the Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 330 dated November 12, 2015. (*Act on the implementation of the State Commission of the Republic of Uzbekistan for Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 03-153 dated March 9, 2021*). This proposal served to implement paragraphs 9, 10 and 13 of Article 31 of the Single Convention on Narcotic Drugs of 1961;

the proposal regarding obtaining permission for the right to place NPP in a closed customs warehouse, in respect of which state control measures have been established, taking into account international treaties of the Republic of Uzbekistan, is reflected in paragraph 1 of Appendix No. 3 to the Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 330 dated November 12, 2015. (*Act on the implementation of the State Commission of the Republic of Uzbekistan for Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 03-153 dated March 9, 2021*). This proposal served to implement paragraph 3 of Article 31 of the Single Convention on Narcotic Drugs of 1961;

the proposal regarding NPP imported into the territory of the Republic of Uzbekistan is placed by legal entities (hereinafter referred to as the applicant) in closed customs warehouses only with permission, is reflected in paragraph 3 of Appendix No. 3 to the Decree of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 330 dated November 12, 2015. (*Act on the implementation of the State Commission of the Republic of Uzbekistan for Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 03-153 dated March 9, 2021*). This proposal served to implement paragraph 9 of Article 31 of the Single Convention on Narcotic Drugs of 1961;

a proposal regarding the placement of NPP in a closed customs warehouse is carried out by applicants who have a license for the right to engage in activities related to the circulation of NPP, issued by the Ministry of Health of the Republic of Uzbekistan, is reflected in paragraph 5 of Appendix No. 3 to the Decree of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 330 dated November 12, 2015 of the year. (*Act on the implementation of the State Commission of the Republic of Uzbekistan for Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 03-153 dated March 9, 2021*). This proposal served to implement Article 12(3)(c) of the 1971 Convention on Psychotropic Substances.

Approbation of research results. The results of the study were discussed at 3 international and 2 national scientific conferences and seminars.

Publication of research results. In total, there are 16 scientific papers on the topic of the dissertation, including 9 in domestic journals, 2 in foreign journals and 5 theses were published in scientific conferences.

The structure and scope of the dissertation. The content of the dissertation consists of an introduction, three chapters, a conclusion, a list of references and appendices. The volume of the dissertation is 127 pages.

THE MAIN PART OF THE DISSERTATION

The relevance of the research topic in the **introductory** part of the dissertation and the need, the correspondence of the research to the main priorities in the development of science and technology of the republic, the level of study of the problem under study, the relevance of the dissertation topic to the research work of the university in which the dissertation is being carried out, the goals and objectives of the study, the object and subject, methods, scientific novelty and practical result of the research, reliability of the research results, scientific result of the research and information about their practical significance, their introduction, approbation of the research results, publication of the results, volume and structure of the dissertation.

The first chapter of the dissertation is entitled "**Theoretical Foundations of International Cooperation in the Prevention of Illicit Trafficking in Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and Precursors**". This chapter analyzes the formation and development of international cooperation in combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, the subjects of international cooperation in combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, the principles of international cooperation in combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.

When analyzing the theoretical foundations of international law regulation in the field of combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, the researcher studied the opinions and views of many scientists (I.M.Kutlimuratov, M.Kh.Rustambaev, Kh.T.Odilkoriev, F.E.Mukhamedov, D.X. Razzokov, A.E. Chechetin, A.I. Rakhimov, R.R.Shakurov, L.N.Anisimov, V.V.Willoughby, L.N.Anisimov, I.A.Uvarova, A.A. Danielyan, V.A.Bankov, S.A.Gureev, A.G.Volevodz, R.A.Kalamkaryan, Yu.I.Migachev, S.A.Bokeria, Zhou Jun, N.A.Matsakova, Nunzi Alfredo, E.G.Gasanov, S.A.Sovaren, V.A. Nomokonov, Charles R. Fritsch) and entered into polemics with them.

At the same time, the study analyzes the international legal status of the United States, France, China, Russia, Great Britain, Germany, Italy and Switzerland in the field of combating illicit trafficking in drugs, psychotropic substances and precursors and identifies the features of the laws in force in the world to solve this problem.

Modern international law includes a well-developed system of legal instruments aimed at controlling drugs, including their illegal distribution. However, the decision-making process of such a system and its main elements and mechanisms cannot be the same both in terms of policy and in terms of their implementation.

In the late 50s and early 60s of the twentieth century, the international legal framework for combating drug trafficking did not develop smoothly, in this process, there have been periods when states have shown a common desire to unite efforts to combat the drug threat, as well as periods when countries have become less active in addressing such issues in the international arena.

The first stage of cooperation was the development of common standards and concepts that are fundamental in the field under consideration. Further development was limited to cooperation in the exchange of information, the last stage of which was the joint operation of law enforcement agencies of different countries to block the channels of drug trafficking, arrests of persons involved in drug trafficking.

In particular, according to the researcher, the most active participants in international cooperation in various fields are the two categories of entities – states and international organizations. At the same time, the subject of international cooperation in the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors is described.

The subject of international cooperation in the field in question is a subject of international law, or recognized in international law with powers, goals, objectives and practical activities aimed at combating any form of combating the illicit production, sale, transportation and distribution of drugs, psychotropic substances and precursors. It is necessary to understand the participants in international relations.

The dissertation analyzes in detail the functions of each UN body related to drug control, and the dissertation focuses on the role and place of regional international organizations in the fight against drugs. The activities of several regional international organizations and structures – the Shanghai Cooperation Organization (SCO), the Commonwealth of Independent States (CIS), the European Union (EU) in the fight against drug trafficking were also analyzed.

It was noted that over the past 10 years, the role of regional international organizations in solving the problems under consideration is constantly growing. This is primarily due to the fact that these entities apply mandatory practical measures against criminal groups specializing in the production of drugs and their smuggling. The author concludes on the need to expand regional cooperation and involve system organizations. Particular attention was paid to the role and place of international non-governmental organizations in the fight against illicit trafficking in drugs and psychotropic substances.

International non-governmental organizations are special subjects of cooperation in the fight against drug trafficking, to assist national governments in the fight against drug and psychotropic substance abuse, to establish and fund drug treatment and rehabilitation centers in different countries around the world, to conduct advocacy work, and to monitor the drug situation on their own initiative and on behalf of governments, creates the conditions for the development of a comprehensive approach to solving the problem through scientific research.

In addition, the dissertation emphasizes that although the subjects are not organizationally and legally the same, the problem they face requires the same, mutually agreed approach, to which only unanimity and can be achieved through cooperation based on solidarity. The basic principles that create the conditions for the interaction of the subjects in the area under consideration are considered to be such foundations.

There are several groups of principles that form the basis for international cooperation in the fight against drugs.

The first principle is the general principles on which international relations are generally based. Among the principles that form the basis of cooperation in combating drug trafficking, the author includes the basic principles of international law, such as the

principle of cooperation of states, the principle of non-interference in the internal affairs of states, the principle of conscientious observance of obligations under international law.

The second principle, the dissertation emphasizes, is that each branch and even individual institutions of international law have their own principles according to their specifics and the scope of the regulated relationship. Some of them are enshrined in general international agreements. The most important of these is the 1998 UN Declaration on Programmatic Principles for Reducing Drug Demand.

The researcher recognized states, intergovernmental organizations and international non-governmental organizations as important partners in combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors. At the initial stage of cooperation, it identified the development of common standards and concepts in this area.

Governments, government agencies and international organizations are mainly involved in the prevention of drug trafficking. International cooperation is often ensured through a number of intergovernmental organizations, international institutions and foundations. Various international and national non-governmental organizations have argued that they represent themselves directly or through United Nations structures. At present, an integrated system of international cooperation in this area has been formed, and the United Nations has identified the coordination of efforts not only of states but also of other international organizations and bodies in this area.

The second chapter of the dissertation is entitled "**International legal framework for the prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors**" universal international legal framework in the field of combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, regional in the field of combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors general features of international legal mechanisms, features of bilateral cooperation in the field of combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors were analyzed.

Researcher drugs, psychotropic substances and in the analysis of international legal mechanisms in the field of combating illicit trafficking in precursors, many lawyers (A.V.Maslova, A.Yu.Abramov, T.A.Ajakina, Cindy Fazey, Matthew S. Jenner, Gautam Basu, S.A.Bokeria, D.Malyshev, A.A. Danielyan, P.N.Kobets, M.A.Kochubey, A.N.Voloshchuk, E.Gasanov, M.V.Starchak, I.V.Erofeev, B.A.Umarova, A.N.Abisheva, F.E.Muhamedov, B.Remberg, A.Stead) used the opinions and views of scientists and engaged in discussions with them.

The dissertation emphasizes the universality of the international legal mechanism of combating drug trafficking. At present, the United Nations has significant experience in law enforcement in the field of coordination of cooperation between states and the fight against drug trafficking.

The author made a detailed analysis of the provisions of the Convention on Psychotropic Substances in 1971, focusing on the problems of its implementation in individual states, as well as pointing out some aspects that were not taken into account in the development of this document.

At the same time, the international document emphasizes structural and thematic similarities with the Single Convention of 1961, but also distinguishes its specific features. One of the features of the 1971 Convention is that special attention was paid to

the improvement of national legislation aimed at preventing and eliminating the illicit trafficking of psychotropic substances.

Despite the adoption of the 1961 and 1971 Conventions and the active application of their provisions, the scale of the drug trade continued to expand in the 1970 and 1980. The controls established in the 1961 and 1971 Conventions were no longer sufficient to solve the problem. In this regard, in December 1988, the Vienna Conference adopted another universal document - the UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances.

The Convention is a comprehensive agreement for international cooperation in combating drug trafficking. Its participants undertake to eliminate or reduce the demand for drugs altogether. The Vienna Convention covers a number of issues related to the application of the international drug control system. It includes a wide range of measures to combat drug trafficking, as well as money laundering and rules against the use of primary chemicals have been established. It also provides for the identification, freezing and confiscation of proceeds and property from drug trafficking, the transfer of drug couriers to the appropriate authorities and the initiation of criminal proceedings.

In addition to the United Nations specialized conventions on drug trafficking, the provisions of other universal documents governing entirely other areas of interstate relations meet similar goals and objectives. For example, the above-mentioned UN resolutions of 1961, 1971 and the effect of the 1988 Conventions is supplemented by the provisions of the 1977 International Convention on Mutual Administrative Assistance in the Prevention, Investigation and Elimination of Customs Offenses.

The researcher also believes that due to the adoption of universal international agreements on drug control, the volume of production and sale of many controlled substances has been reduced. The universal international legal mechanism created so far, complemented by appropriate national legal instruments, will enable the fight against drug trafficking worldwide in a sufficiently effective manner.

The study notes that today almost all countries of the world are involved in regional international legal mechanisms to combat drug trafficking. In particular, such cooperation is actively developing in the framework of the activities of international intergovernmental organizations of a political nature and is becoming one of the components of political cooperation between states in one region or another. In particular, such international legal mechanisms have been developed in the framework of the Commonwealth of Independent States, the European Union, the Shanghai Cooperation Organization, the Organization of Southeast Asian Nations and others.

However, drugs, psychotropic substances and cooperation in combating illicit trafficking in precursors has been analyzed within three regional international organizations - the Commonwealth of Independent States, the European Union, and the Shanghai Cooperation Organization. International legal instruments aimed at combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors have been applied to each of the organizations, the impact of political goals on cooperation in this area has been studied, problems of regional cooperation in combating drugs have been identified and proposed.

It is necessary to unify the legislation of the member states of some regional international organizations cooperating in the prevention of illicit trafficking in drugs,

psychotropic substances and precursors. Author stressed the expediency of establishing a basic organization for training, retraining and advanced training of specialists in the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors in the CIS.

In the fight against drug trafficking, a universal international legal mechanism, now in place and complemented by appropriate national legal instruments, has argued that it will provide a sufficiently effective fight against drug trafficking around the world. In order to fully use the bilateral agreement framework in the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors in both legal and practical areas, it is necessary to further develop the institution of liaison officers.

The third chapter of the dissertation is entitled **"Forms of international cooperation in the field of prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors"**, areas of cooperation in the field of analytical and legal support of the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, cooperation of the Republic of Uzbekistan on practical measures in the fight against drug trafficking, psychotropic substances and precursors.

Author, drugs, psychotropic substances and a lawyer in the analysis of the main forms of international cooperation in combating illicit trafficking in precursors (A.S.Kovalenko, A.I.Rakhimov, I.M.Kutlimuratov, A.A. Danielyan, G.A.Alimov, D.Sh. Umarhanova and V.A.Jbankov) using the opinions and views of scholars to engage in a debate with them.

Cooperation in the field of analysis goes in three main directions:

- 1) international monitoring of the transnational drug business, including the production, transportation and consumption of drugs;
- 2) drug prevention, drug treatment and development and implementation of rehabilitation programs;
- 3) exchange of information between individual states for the purpose of effective conduct of special operations to combat illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.

The United Nations is a leader in analytical cooperation. In particular, currently under the auspices of the UN with the participation of non-governmental organizations and civil society institutions drug prevention, drug treatment and community rehabilitation programs are being developed and is being implemented. International scientific conferences and seminars with the participation of law enforcement officers in many ways contribute to this type of analytical work on combating drug trafficking.

Cooperation in the field of legal support of the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors is expressed in the following forms:

- 1) development of international agreements in the field of combating drug trafficking;
- 2) cooperation in training personnel to combat drug trafficking;
- 3) execution of requests of foreign states.

At the request of one party, special attention is paid to cooperation in the form of search operations. The author notes that there is currently a rapid search for drug

trafficking at the universal level and the need to create international guarantees for the execution of inquiries.

The author provides a detailed analysis of the following practical measures that are widely used today in the activities of law enforcement agencies of different countries in the fight against drug trafficking and psychotropic substances:

1. Implement as soon as possible a single procedure for internationally controlled deliveries of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, jointly and timely work on registration, collection and systematization of information on organizers of criminal groups, drug couriers and other members of criminal groups to go, as well as to identify the movement of funds from the sale of drugs and the channels for their legalization.

2. Identified the need for the international community to intensify its efforts to find comprehensive and coordinated ways and opportunities to create reliable barriers against the smuggling of large quantities of drugs from Afghanistan, while at the same time resolving the problem peacefully and helping to address Afghanistan's acute socio-economic problems.

3. Drugs containing strong substances, as well as the Criminal, Administrative and Customs Codes and the Counter-Terrorism Code, which provide for liability for illicit manufacture, transportation, transportation and storage of drugs, as well as drug advertising. He justified the amendments to the Law on Advertising.

CONCLUSION

As a result of research on international legal aspects in the prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, the following scientific and theoretical conclusions, proposals and recommendations for improving the legislation were developed:

I. Conclusions aimed at enriching scientific and theoretical knowledge:

1. Conceptual approaches in the field of research are divided into the following groups:

Group 1 – drugs, psychotropic substances and approaches to strengthening accountability in national legislation to prevent illicit trafficking in precursors (M.H.Rustamboev, D.H.Razzokov);

Group 2 – drugs, psychotropic substances and approaches to liberalization of responsibility in national legislation in preventing illicit trafficking of precursors (R.R.Shakurov, F.E.Mukhamedov);

Group 3 – drugs, psychotropic substances and approaches to adopting a single international document that can coordinate the efforts of states to prevent the illicit circulation of precursors (P.M.Depuy, L.N.Anisimov).

2. Cooperation in this area can be divided into 3 periods:

In the first period – that is, until 1990 – there was the development of common standards and concepts;

In the second period – that is, in 1990–2010, development was limited to cooperation in the exchange of information;

In the third period – 2011–2021 – a system of joint search operations of law enforcement agencies of different countries to block drug trafficking channels and expose those involved in drug trafficking.

3. At present, an integrated system of international cooperation in combating drug trafficking has been formed. This system includes states, intergovernmental organizations, and non-governmental organizations.

4. The universal international legal mechanism, formed today and complemented by appropriate national legal instruments, will allow to sufficiently effectively combat drug trafficking around the world. By concluding universal international agreements on drug control, the production and sale of most controlled substances has been reduced.

5. Regional international legal mechanisms for combating drug trafficking operate on the basis of international law and the charters of relevant regional organizations. From a practical point of view, the regional international legal mechanisms are more specific, allow to carry out measures to combat drugs taking into account local conditions, and in general are the centers for combating the drug threat.

6. It is necessary to unify the legislation of some regional international organizations, such as the SCO, CARICC member states, which cooperate in the prevention of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors. The unification of domestic legislation, as in the same process that began in the CIS countries, is primarily concerned with the concept of whether or not this should be relevant to the recognition of the conduct as illegal and criminally punishable.

7. Drugs, psychotropic substances in the CIS and study the feasibility of establishing a basic organization for training, retraining and advanced training of specialists in the fight against illicit trafficking in precursors, these are the forms of cooperation between law enforcement agencies and to improve their methods and to introduce modern advances in forensic science to investigate and prevent such crimes.

8. It is necessary to study the feasibility of developing a draft CIS Anti-Drug Strategy until 2030, which will include both repressive and preventive measures, including the treatment and rehabilitation of drug addicts, the development of new methods of social and medical rehabilitation of drug addicts implementation is envisaged.

9. It is expedient to further develop the institute of liaison officers of the relevant competent state bodies in the prevention of drug trafficking. In particular, within the framework of bilateral agreements (in the future, regional agreements), it is advisable to give communication officers a special legal status during their performance of their duties to provide requests and other confidential information to a foreign competent authority personal inviolability must be established in the country he visits.

10. It is necessary to create systems to ensure the implementation of international requests for operational search activities at the universal and regional levels. One such form of guarantee is the adoption of an additional protocol to the 1988 Convention¹, which sets out the general conditions for the execution of requests, the grounds for denial of requests, and the liability of States for unreasonable non-execution of a request.

¹ United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances, 1988 // https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf.

11. It is necessary to intensify the efforts of the international community to seek comprehensive and coordinated ways and opportunities to create reliable barriers against the import of large quantities of drugs from Afghanistan, while at the same time helping to resolve the problem peacefully and Afghanistan's acute socio-economic problems.

II. Suggestions and recommendations for improving international law and national legislation:

12. In order to increase the effectiveness of the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors in the world, article 1 “Basic concepts” of the Single Convention “On Narcotic Drugs” of 1961, the Convention “On Psychotropic Substances” of 1971 and the Convention “On Combating with illicit trafficking in narcotic drugs and psychotropic substances” of 1988, to supplement the new part in the following wording:

“z) analogues of narcotic drugs and psychotropic substances – substances of synthetic or natural origin, chemical structure and properties similar to narcotic drugs and psychotropic substances, the psychoactive effect of which they reproduce”.

13. In order to increase the effectiveness of the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors between the SCO member states, it is proposed to amend the title of the Agreement between the SCO member states “On Cooperation in Combating Illicit Trafficking in Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and Their Precursors” dated 2004 year”, shall be stated in the following wording:

“Agreement between the SCO member states on cooperation in the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, their analogues, psychotropic substances and precursors”.

14. In order to increase the effectiveness of the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors between the CIS member states, it is proposed to amend the title of the Agreement on cooperation between the CIS member states in the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors of 2000, after the phrase “narcotic drugs” to supplement the phrase ““their analogues”.

15. It is necessary to adopt the anti-drug strategy of the Republic of Uzbekistan, which determines the state policy in the field of combating the spread of drugs and illicit trafficking in controlled substances.

16. In order to prevent propaganda and illegal advertising of narcotic drugs, their analogues and psychotropic substances entering the territory of the Republic of Uzbekistan by a roundabout route through the territory of the Republic of Uzbekistan, it is proposed to supplement the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan with a new article 130²:

“Article 130². Propaganda and illegal advertising of narcotic drugs, their analogues and psychotropic substances

Advertising, demonstration, as well as advertising, demonstration of narcotic drugs, their analogues and psychotropic substances, including in the media, telecommunications networks or the worldwide information network Internet, committed after the application of an administrative penalty for the same actions -

shall be punishable by a fine of four hundred to six hundred basic monthly wages, or compulsory community service up to three hundred and sixty hours, or correctional labor up to three years.

The same actions committed:

a) repeatedly or a dangerous recidivist;

b) by prior agreement by a group of persons, –

shall be punishable by compulsory public works from three hundred and sixty to four hundred and eighty hours, or by restraint of liberty from one to three years, or by deprivation of liberty up to three years”.

17. In order to prevent the illicit trafficking of narcotic drugs, their analogues and psychotropic substances across the border of the Republic of Uzbekistan, it is proposed to supplement Article 195 of the Customs Code of the Republic of Uzbekistan with the words “their analogues” after the word “narcotic drugs”.

18. In order to prevent propaganda and advertising of narcotic drugs, their analogues and psychotropic substances entering the territory of the Republic of Uzbekistan by a roundabout route through the territory of the Republic of Uzbekistan, it is proposed to supplement the Code of Administrative Responsibility of the Republic of Uzbekistan with a new Article 189²:

“Article 189². Propaganda or illegal advertising of narcotic drugs, their analogues and psychotropic substance.

Propaganda, advertising, demonstration of narcotic drugs, their analogues and psychotropic substances on the territory of the Republic of Uzbekistan, including advertising, demonstration, distribution in the media, telecommunications networks or the worldwide information network Internet, –

entails the imposition of a fine on citizens from fifty to four hundred, and on officials – from one hundred to four hundred and fifty basic settlement units with confiscation of products that promote the cult of violence or cruelty, as well as the means of its manufacture, distribution, advertising and demonstration”.

19. In the second paragraph of Article 12 of the Law of the Republic of Uzbekistan “On Combating Terrorism” after the words “drugs” in order to prevent, detect and suppress attempts to smuggle drugs, psychotropic substances and precursors at checkpoints across the State Border of the Republic of Uzbekistan It is suggested to fill in the words “their analogues”.

20. In order to prohibit the advertising of narcotic drugs and psychotropic substances in the territory of Uzbekistan, it is proposed to supplement Article 22 of the Law of the Republic of Uzbekistan “On Advertising” in the sixth paragraph with the words “their analogues” after the words “drugs”.

21. It is proposed to adopt a resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan on improving the procedure for issuing permits for the import, export and transit of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors through a special electronic system, as well as control over their circulation.

**НАУЧНЫЙ СОВЕТ DSc.07/27.02.2020.Yu.108.01
ПО ПРИСУЖДЕНИЮ УЧЕНЫХ СТЕПЕНЕЙ ПРИ ЦЕНТРЕ
ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ЮРИСТОВ ПРИ
МИНИСТЕРСТВЕ ЮСТИЦИИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН**

УНИВЕРСИТЕТ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ДИПЛОМАТИИ

МУСАЕВ ДЖАМАЛИДДИН КАМАЛОВИЧ

**МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ
НЕЗАКОННОГО ОБОРОТА НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ,
ПСИХОТРОПНЫХ ВЕЩЕСТВ И ПРЕКУРСОРОВ**

12.00.10. – Международное право

АВТОРЕФЕРАТ
диссертации доктора философии (Phd) по юридическим наукам

Ташкент – 2022

Тема диссертации доктора философии (PhD) зарегистрирована Высшей аттестационной комиссией при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № B2021.1.PhD/Yu124.

Диссертация выполнена в Университете мировой экономики и дипломатии.

Автореферат диссертации размещен на трех языках (узбекском, английском и русском (резюме)) на веб-сайте Научного совета (<http://uzmarkaz.uz/>) и Портале Информационной образовательной сети «ZiyoNet» (www.ziyo.net).

Научный руководитель:

Тиллабаев Мирзатилло Алишерович,
доктор юридических наук (DSc), профессор

Официальные оппоненты:

Маматов Худойр Тешаевич,
Доктор юридических наук (DSc), профессор

Гулимов Аманлык Базарбаевич,
Кандидат юридических наук, доцент

Ведущая организация:

Академия Генеральной прокуратуры
Республики Узбекистан

Защита диссертации состоится 14 ноября 2022 года в 15.00 часов на заседании Научного совета DSc.07/27.02.2020.Yu/108.01 по присуждению учёных степеней при Центре повышения квалификации юристов при Министерстве Юстиции Республики Узбекистан (Адрес: 100052, Узбекистан, г. Ташкент, ул. Катта дархон, 6. Тел.: (99871) 234-56-02; e-mail: yurmarkaz@adliya.uz)

С диссертацией (PhD) можно ознакомиться в Информационно-ресурсном центре Центра повышения квалификации юристов при Министерстве Юстиции Республики Узбекистан (зарегистрирована за № 5015). (Адрес: 100052, Узбекистан, г. Ташкент, ул. Катта дархон, 6. Тел.: (99871) 234-56-02).

Автореферат диссертации разослан «__» _____ 2022 года.

(Реестр протокола рассылки №__ от «__» _____ 2022 года).

А.А.Отажонов

Председатель научного совета по
присуждению ученых степеней,
доктор юридических наук, профессор

Ш.Н.Рахманов

Секретарь научного совета по
присуждению ученых степеней,
кандидат юридических наук

И.М.Умарахунов

Заместитель председателя Научного
семинара при Научном совете по
присуждению ученых степеней,
доктор юридических наук

ВВЕДЕНИЕ (аннотация диссертации доктора философии (PhD))

Целью исследования является международное сотрудничество в сфере предупреждения незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, разработка научно-обоснованных предложений и рекомендаций, направленных на совершенствование национального законодательства и международно-правовых норм.

Объектом исследования является взаимоотношения государств и международных организаций в сфере международно-правового регулирования в области предотвращения незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

Научная новизна исследования заключается в следующем:

обосновано необходимость совершенствования системы административного регулирования законного использования наркотических средств и их аналогов, а также установление мер против их незаконного употребления;

обосновано необходимость запрета незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, а также усиления ответственности за их употребление в любой форме;

обосновано необходимость повышения эффективности международно-правовых мер по ликвидации незаконного международного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров и обеспечение неотвратимости наказания преступников;

обосновано необходимость использования компетентными органами способа контролируемой поставки наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров на основании международных договоров.

Внедрение результатов исследования.

На основе результатов научно-исследовательской работы по теме международно-правовые аспекты предупреждения незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров были разработаны следующие предложения:

предложение по усовершенствованию системы административного регулирования легального применения наркотических средств и их аналогов, а также обозначение мер против их незаконного использования, отражено в пункте 18 Резолюции Генеральной Ассамблеи ООН за № 73/192 от 17 декабря 2018 г. (*Акт о внедрении Постоянного представительства Республики Узбекистан при ООН за № 034/008 от 17 января 2022 года*). Это предложение послужило предотвращению незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов по всему миру;

предложение по усилению ответственности в сфере запрета незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, а также обеспечения наказания за их использование в любой их форме, отражено в пункте 41 Резолюции Генеральной Ассамблеи ООН за № 73/192 от 17 декабря 2018 г. (*Акт о внедрении Постоянного представительства Республики Узбекистан при ООН за № 034/008 от 17 января 2022 года*). Это предложение способствовало развитию регионального и международного сотрудничества в области

предотвращения незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, включая обмен оперативной информацией и трансграничное сотрудничество;

предложение по повышению эффективности международно-правовых мер по пресечению международной торговли наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров и обеспечению неотвратимости наказания преступников, отражено в Резолюции Генеральной Ассамблеи ООН за № 73/192 от 17 декабря 2018 г. (*Акт о внедрении Постоянного представительства Республики Узбекистан при ООН за № 034/008 от 17 января 2022 года*). Это предложение послужило совершенствованию международного уголовного права и материально-технической базы государств в сфере предупреждения незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров;

предложение по пресечению международного незаконного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров и выявления лиц, участвующих в таком обороте, таможенные органы в каждом отдельном случае в соответствии с договоренностями с таможенными и иными компетентными органами иностранных государств или на основе международных договоров Республики Узбекистан используют метод контролируемой поставки, то есть допускают под своим контролем ввоз, вывоз или транзит через таможенную территорию наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, включенных в незаконный оборот, отражено в первом абзаце статье 407 Таможенного кодекса, утвержденный Законом Республики Узбекистан “Об утверждении Таможенного кодекса Республики Узбекистан” за № ЗРУ-400 от 20 января 2016 года. (*Акт о внедрении Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан за № 02/5-268 от 11 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации статей 1, 3, 11 Конвенции “О борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ” от 1988 года и статьи 29 Закона “О наркотических средствах и психотропных веществах”;

предложение по принятию решения о проведении контролируемой поставки, перемещаемых через таможенную границу наркотических средств, психотропных веществ, прекурсоров и других предметов, уголовное дело в Республике Узбекистан не возбуждается, отражено в четвертом абзаце статье 407 Таможенного кодекса Утвержденный Законом Республики Узбекистан “Об утверждении Таможенного кодекса Республики Узбекистан” за № ЗРУ-400 от 20 января 2016 года. (*Акт о внедрении Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан за № 02/5-268 от 11 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации статьи 11 (1) Конвенции “О борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ” от 1988 года;

предложение по осуществлению контролируемой поставки перемещаемых через таможенную границу наркотических средств, психотропных веществ, прекурсоров и других предметов, свободная реализация которых запрещена либо оборот которых допускается по лицензии или разрешению в соответствии с законодательством, эти товары могут быть полностью или частично изъяты или заменены в порядке, устанавливаемом Кабинетом Министров Республики Узбекистан, отражено в первом абзаце статье 408 Таможенного кодекса

Утвержденный Законом Республики Узбекистан “Об утверждении Таможенного кодекса Республики Узбекистан” за № ЗРУ-400 от 20 января 2016 года. (*Акт о внедрении Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан за № 02/5-268 от 11 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации статьи 11 (3) Конвенции “О борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ” от 1988 года;

предложение об предоставлении Государственным таможенным комитетом Республики Узбекистан отчета в Комитет по контролю за наркотиками и Госкомиссию о фактическом ввозе, вывозе наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров (далее - НПП), отражено в пункте 6 Приложение № 1 к Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан за № 330 от 12 ноября 2015 года. (*Акт о внедрении Государственной комиссии Республики Узбекистан по контролю за наркотиками при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № 03-153 от 9 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации статьи 20 Единой конвенции “О наркотических средствах” от 1961 года и пункта 4 статьи 16 Конвенции “О психотропных веществах” от 1971 года;

предложение о том, что заявитель при таможенном оформлении ввозимых и вывозимых НПП представляет специально уполномоченным органам страны-импортера/экспортера, а также таможенным органам оригиналы сертификатов, отражено в пункте 7 Приложение № 1 к Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан за № 330 от 12 ноября 2015 года. (*Акт о внедрении Государственной комиссии Республики Узбекистан по контролю за наркотиками при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № 03-153 от 9 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации пункта 9 статьи 12 Конвенции “О борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ” от 1988 года;

предложение относительно пересылке НПП, являющихся лекарственными средствами, в почтовых отправлениях, в том числе международных, запрещается, за исключением случаев, когда они отправляются в качестве образцов для регистрации или перерегистрации в Республике Узбекистан лекарственных средств, содержащих НПП, отражено в пункте 8 Приложение № 1 к Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан за № 330 от 12 ноября 2015 года. (*Акт о внедрении Государственной комиссии Республики Узбекистан по контролю за наркотиками при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № 03-153 от 9 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации статьи 19 Конвенции “О борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ” от 1988 года;

предложение относительно транзита НПП осуществляется заявителями, имеющими документ на право занятия деятельностью, связанной с оборотом НПП, выданный специально уполномоченным органом страны-импортера, отражено в пункте 5 Приложение № 2 к Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан за № 330 от 12 ноября 2015 года. (*Акт о внедрении Государственной комиссии Республики Узбекистан по контролю за наркотиками при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № 03-153 от 9 марта 2021*

года). Это предложение послужило реализации статьи 8 Конвенции “О психотропных веществах” от 1971 года;

предложение относительно наркотических средств, психотропных веществ, используемых в медицинских целях, следующие транзитом по территории Республики Узбекистан, не могут подвергаться воздействию какого-либо процесса, который изменил бы их природу, и их упаковка не может быть изменена без разрешения уполномоченных органов, отражено в пункте 6 Приложение № 2 к Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан за № 330 от 12 ноября 2015 года. (*Акт о внедрении Государственной комиссии Республики Узбекистан по контролю за наркотиками при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № 03-153 от 9 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации пунктов 9, 10 и 13 статьи 31 Единой конвенции “О наркотических средствах” от 1961 года;

предложение относительно получения разрешения на право помещения НПП на таможенный склад закрытого типа, в отношении которых установлены меры государственного контроля, с учетом международных договоров Республики Узбекистан, отражено в пункте 1 Приложение № 3 к Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан за № 330 от 12 ноября 2015 года. (*Акт о внедрении Государственной комиссии Республики Узбекистан по контролю за наркотиками при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № 03-153 от 9 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации пункта 3 статьи 31 Единой конвенции «О наркотических средствах» от 1961 года;

предложение относительно ввезенных на территорию Республики Узбекистан НПП помещаются юридическими лицами (далее - заявитель) на таможенные склады закрытого типа только при наличии разрешения, отражено в пункте 3 Приложение № 3 к Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан за № 330 от 12 ноября 2015 года. (*Акт о внедрении Государственной комиссии Республики Узбекистан по контролю за наркотиками при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № 03-153 от 9 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации пункта 9 статьи 31 Единой конвенции “О наркотических средствах” от 1961 года;

предложение относительно помещении НПП на таможенный склад закрытого типа осуществляется заявителями, имеющими лицензию на право занятия деятельностью, связанной с оборотом НПП, выданную Министерством здравоохранения Республики Узбекистан, отражено в пункте 5 Приложение № 3 к Постановлению Кабинета Министров Республики Узбекистан за № 330 от 12 ноября 2015 года. (*Акт о внедрении Государственной комиссии Республики Узбекистан по контролю за наркотиками при Кабинете Министров Республики Узбекистан за № 03-153 от 9 марта 2021 года*). Это предложение послужило реализации статьи 12 (3) (с) Конвенции “О психотропных веществах” от 1971 года.

ЭЪЛОН ҚИЛИНГАН ИШЛАР РЎЙХАТИ
LIST OF PUBLISHED WORKS
СПИСОК ОПУБЛИКОВАННЫХ РАБОТ

I бўлим (часть I; part I)

1. Musaev D. Shanghai cooperation organization as the basis economic development and collective security // Тошкент давлат юридик университети. Юридик фанлар ахборотномаси. – Тошкент: 2019/1. – Б. 6–11.

2. Musaev D. International cooperation on combating illicit trafficking in narcotic drugs and psychotropic substances // Тошкент давлат юридик университети. Юридик фанлар ахборотномаси. – Тошкент: 2019/3. – Б. 109–117.

3. Musaev D. International legal control of narcotics and psychotropic substances // Ўзбекистон Республикаси Бош Прокуратураси Академияси Ахборотномаси. – Тошкент: №3 (39) 2019. – Б. 59–63.

4. Musaev D. Legal cooperation of CIS countries in the fight against illegal traffic drug // Тошкент давлат юридик университети. Юридик фанлар ахборотномаси. – Тошкент: 02/2020. – Б. 110–116.

5. Musaev D. Actual problems of counteracting the legalization of proceeds from drug trafficking // Scopus. Journal of Critical Reviews. ISSN- 2394-5125 Vol 7, Issue 12, 2020. – P. 215–219.

6. Musaev D. Concealment methods for drug smuggling means and psychotropic substances // EPRA International jurnal of Research & Development. SJIF Impact Factor. Volume: 5.Issue: 10. October 2020. – P. 353-357.

7. Мусаев Д. Сотрудничества государств в борьбе с международной преступностью // Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси академияси. Юридик фан ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг долзарб муаммолари мавзусидаги илмий-амалий конференция материаллари тўплами. II жилд. Тошкент: 2020. – Б. 475–483.

8. Musaev D. International approach to the narcotic and psychotropic substances expansion control // “Мамлакатимизда миграция соҳасидаги давлат бошқарувининг долзарб масалалари” мавзусидаги халқаро илмий-амалий онлайн конференция материаллари тўплами. Халқаро илмий нашр. – Тошкент: 2021. – Б. 218–226.

9. Мусаев Д., Аслонов Ф. Наркотик моддаларни ноқонуний айланишига қарши курашишда божхона органларининг роли // “SCIENTIFIC-PROGRESS” Scientific Journal. ISSN:2181-1601. Volume:1, ISSUE:6. www.scientific-progress.uz. – Б. 641–644.

10. Musaev D. International Crime Prevention Experience in the field of drug trafficking, psychotropic substances and their analogues // Тошкент давлат юридик университети. Юридик фанлар ахборотномаси. – Тошкент: 2021/2. – Б. 88–95.

11. Musaev D. Forms of international legal and organizational interaction in the field of counteraction illicit drug trafficking, psychotropic substances and

II бўлим (часть II; part II)

12. Musaev D. International legal regulation of the fight against drug and psychotropic substances trafficking within the framework of the shanghai cooperation organization // Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси академияси. Юридик фан ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг долзарб муаммолари мавзусидаги илмий-амалий конференция материаллари тўплами. II жилд. – Тошкент: 2020. – Б. 501–505.

13. Мусаев Д. О контрабанде наркотических средств, пересылаемых в международных почтовых отправлениях // Тошкент Давлат Юридик Университети. Ўзбекистон Республикаси Жиноят Қонунчилигини такомиллаштириш истикболлари мавзусидаги халқаро илмий амалий конференция материаллари тўплами. – Тошкент: 2020. – Б. 179–183.

14. Мусаев Д. Использование профайлинга в выявлении контрабанды наркотических средств // Государственный таможенный комитет Республики Беларусь. XI Международная научно-практическая конференция. На тему: Инновационные процессы в таможенной сфере: Взаимодействие с бизнес сообществом в современных условиях. – Минск: 2020. – С. 44–49.

15. Мусаев Д. Actual problems of counteracting the legalization of proceeds from drug trafficking // Science, Research, Development № 33/2 Parij. Fransiya, 2020. – P. 184–193.

16. Мусаев Д. Противодействие легализации доходов, полученных от незаконного оборота наркотиков // Российская таможенная академия. Международная научно-практическая конференция на тему: Актуальные проблемы борьбы с правонарушениями в сфере таможенного дела и противодействия коррупции. – Москва: 2020. – С. 66–70.

Автореферат «Ўзбекистон божхона ахборотномаси» журнали таҳририятида
таҳрирдан ўтказилди (15.10.2022 й.)

Босишга рухсат этилди: 14.10.2022
Бичими: 60x84 1/8 “Times New Roman”
гарнитурада рақамли босма усулда босилди.
Шартли босма табағи 3,1. Адади: 100. Буюртма: №87

100060, Тошкент, Я.Ғуломов кўчаси, 74.
Тел.: +998 90 9722279, www.tiraj.uz

“Top Image Media”
босмахонасида чоп этилди.